

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повне найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ
СОБІВАРТОСТІ ВИРОБНИЦТВА ДЕТАЛЕЙ
ДЛЯ АВТОТРАНСПОРТУ

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПмз-21

Петрова Юлія Юріївна

(підпис)

Керівник:

к.е.н., доцент

Талах Тетяна Анатоліївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2023 р.

к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми:

Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА

« ___ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Петровій Юлії Юріївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Організація обліку і аналіз собівартості виробництва деталей для автотранспорту

керівник роботи: Талах Тетяна Анатоліївна, к.е.н., доцент,

затверджені наказом ЛНТУ від «10» січня 2023 року № 24/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 1 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань обліку, оподаткування та контролю за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, первинні і зведені бухгалтерські документи, фінансова і статистична звітність за 2020-2022 роки.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Собівартість продукції: економічна сутність, види та класифікація

1.2. Нормативне забезпечення організації обліку собівартості продукції

1.3. Методика обліку та аналізу організації собівартості продукції

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ВИРОБНИЦТВА ДЕТАЛЕЙ ДЛЯ АВТОТРАНСПОРТУ

2.1. Статистичний аналіз підприємств, що виготовляють деталі для автотранспорту

2.2. Організація обліку виробничої собівартості продукції

2.3. Аналіз формування собівартості виробництва деталей для автотранспортних засобів

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

3.1. Шляхи вдосконалення організації обліку собівартості виробництва деталей для автотранспорту

3.2. Удосконалення методики та організації аналізу собівартості продукції підприємств які виготовляють деталі для автотранспорту

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу: назви слайдів презентації

1. Мета та завдання кваліфікаційної роботи магістра
2. Наукова новизна одержаних результатів кваліфікаційної роботи магістра
3. Дослідження сутності поняття «собівартість продукції» у науковій літературі та публікаціях
4. Оцінка нормативного забезпечення організації обліку собівартості продукції
5. Традиційні та зарубіжні методи калькулювання собівартості продукції
6. Обсяг реалізованої продукції переробної промисловості та деталей 2019 – 2022 рр.
7. Динаміка фінансового результату переробної промисловості 2019-2022 рр.
8. Організаційно-технологічна структура виробництва і реалізації продукції на ТзОВ «ВКФ «Будсервіс»
9. Структура витрат ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» за елементами за 2020-2022 роки
10. Застосування ABC-аналізу на підприємствах виробників-деталей та зокрема на ТзОВ «ВКФ «Будсервіс»

6. Консультанти розділів роботи

| Розділ | Прізвище, ініціали та посада консультанта | Підпис, дата | |
|-------------------|---|----------------|------------------|
| | | Завдання видав | Завдання прийняв |
| Розділ 1 | Талах Т.А., доцент | | |
| Розділ 2 | Талах Т.А., доцент | | |
| Розділ 3 | Талах Т.А., доцент | | |
| Нормоконтроль | Сидоренко Р.В., доцент | | |
| Консультант з ЕОМ | Нужна О.А., доцент | | |

7. Дата видачі завдання 11 жовтня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

| № з/п | Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра | Строк виконання етапів роботи | Примітка |
|-------|--|-------------------------------|----------|
| 1 | Обґрунтування теми | до 11.10.2022 р. | |
| 2 | Огляд літератури із досліджуваної теми | до 20.12.2022 р. | |
| 3 | Розділ 1 | до 03.03.2023 р. | |
| 4 | Розділ 2 | до 27.06.2023 р. | |
| 5 | Розділ 3 | до 08.11.2023 р. | |
| 6 | Висновки | до 18.11.2023 р. | |
| 7 | Формування списку використаних джерел | до 21.11.2023 р. | |
| 8 | Формування додатків | до 24.11.2023 р. | |
| 9 | Оформлення ілюстративного матеріалу | до 28.11.2023 р. | |
| 10 | Нормоконтроль | до 02.12.2023 р. | |
| 11 | Інструментальна перевірка на академічний плагіат | до 07.12.2023 р. | |
| 12 | Представлення кваліфікаційної роботи до захисту | до 09.12.2023 р. | |

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Петрова Ю.Ю.)
(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Талах Т.А.)
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Петрова Ю.Ю. Організація обліку і аналіз собівартості виробництва деталей для автотранспорту. Рукопис. Кваліфікаційна робота магістра за ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023. 111 с.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків.

У першому розділі досліджено економічну природу та класифікацію собівартості продукції як об'єкта обліку, охарактеризовано нормативно-правове забезпечення, а також досліджено наукові надбання щодо методики обліку та аналізу собівартості продукції.

У другому розділі проведено аналіз господарської діяльності промислових підприємств, розкрито особливості організації обліку та проведення аналізу собівартості продукції підприємств-виробників деталей для автотранспорту.

У третьому розділі надано пропозиції по вдосконаленню облікової політики в цілому, в тому числі в частині собівартості продукції. Надано пропозиції щодо методики та організації аналізу собівартості продукції.

Основний зміст роботи викладено на 85 сторінках. Робота містить 13 таблиці, 19 рисунків, список використаних джерел із 51 найменування та 5 додатків.

Результати розробок можуть бути застосовані в практичній діяльності підприємства.

Ключові слова: собівартість продукції, аналіз, облік, витрати, доходи, прибуток, промислова діяльність.

АНОТАЦІЯ

Petrova Y.Y. Organization of accounting and analysis of the cost of production of parts for motor vehicles. Manuscript. Master's qualification work for the OP «Accounting and Taxation» specialty 071 Accounting and Taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2023. 111 p.

The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of reference sources, and appendices.

In the first chapter, the economic nature and classification of the cost of production as an object of accounting was investigated, the regulatory and legal support was characterized, and the scientific assets related to the method of accounting and analysis of the cost of production were studied.

In the second chapter, an analysis of the economic activity of industrial enterprises was carried out, the peculiarities of the organization of accounting and the analysis of the cost of production of enterprises producing parts for motor vehicles were revealed.

In the third section, proposals for improving the accounting policy as a whole, including in the part of the cost of production, are given. Proposals regarding the methodology and organization of product cost analysis have been provided.

The main content of the work is laid out on 85 pages. The work contains 13 tables, 19 figures, a list of used sources with 51 titles and 5 appendices.

The results of the development can be applied in the practical activities of the enterprise.

Key words: production cost, analysis, accounting, expenses, income, profit, industrial activity.

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ І АУДИТУ

Список наукових праць здобувача вищої освіти
Петрової Юлії Юріївни

Матеріали конференцій

1. Петрова Ю.Ю. Управлінський облік виробничої собівартості «*Облік, аналіз і контроль в стратегії розвитку економіки України*»: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (24 квітня 2021 р). / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 14. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2021. 149-151 с.

2. Петрова Ю.Ю. Нормативне забезпечення організації обліку собівартості продукції «*Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки*»: матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. (4 листопада 2023 р). / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 17. Луцьк: ВІП Луцького національного технічного університету, 2023. 235-237 с.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

| | | |
|---------|---|---|
| МСФЗ | – | Міжнародні стандарти фінансової звітності |
| МСБО | – | Міжнародні стандарти бухгалтерської звітності |
| ПКУ | – | Податковий кодекс України |
| НП(С)БО | – | Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку |
| ТзОВ | – | Товариство з обмеженою діяльністю |
| ВКФ | – | Виробничо-комерційна фірма |

ЗМІСТ

| | |
|--|----|
| ВСТУП | 9 |
| РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ | 14 |
| 1.1. Собівартість продукції: економічна сутність, види та класифікація | 14 |
| 1.2. Нормативне забезпечення організації обліку собівартості продукції | 21 |
| 1.3. Методика організації обліку та аналізу собівартості продукції | 26 |
| Висновки до першого розділу | 36 |
| РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ВИРОБНИЦТВА ДЕТАЛЕЙ ДЛЯ АВТОТРАНСПОРТУ | 38 |
| 2.1. Статистичний аналіз підприємств, що виготовляють деталі для автотранспорту | 38 |
| 2.2. Організація обліку виробничої собівартості продукції | 51 |
| 2.3. Аналіз формування собівартості виробництва деталей для автотранспортних засобів | 56 |
| Висновки до другого розділу | 63 |
| РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ | 65 |
| 3.1. Шляхи удосконалення організації обліку собівартості виробництва деталей для автотранспорту | 65 |
| 3.2. Удосконалення методики та організації аналізу собівартості продукції підприємств які виготовляють деталі для автотранспорту | 73 |
| Висновки до третього розділу | 82 |
| ВИСНОВКИ | 83 |
| ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ | 86 |
| ДОДАТКИ | 93 |

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний ринок автотранспортної промисловості є динамічним та конкурентним середовищем, де виробництво деталей для автотранспорту є ключовою галуззю. Ефективне управління виробництвом та оптимізація витрат стає визначальним фактором для підприємств цієї галузі. У цьому контексті, облік і аналіз собівартості продукції виявляються критичними інструментами для забезпечення ефективності виробництва та підвищення конкурентоспроможності.

З урахуванням високого рівня конкуренції у галузі виробництва автомобільних компонентів, підприємства повинні виявляти величезну гнучкість і високий рівень управлінської ефективності. Облік собівартості продукції та його організація стає необхідним інструментом для підтримки прийняття управлінських рішень, вдосконалення виробничих процесів та забезпечення економічної стабільності.

Питання витрат, які включають прямі та непрямі витрати на виробництво, стають важливими факторами в управлінні підприємством. Сучасні виклики вимагають систематичного обліку кожного аспекту виробництва, починаючи від закупівлі сировини до фінального випуску готової продукції.

Актуальність цієї теми полягає в тому, що підприємства, які виробляють деталі для автотранспорту, повинні постійно адаптуватися до змін у галузі, стрімко впроваджувати інновації, а також ефективно управляти витратами. Аналіз собівартості дозволяє підприємствам отримати глибоке розуміння фінансових та виробничих аспектів, що, в свою чергу, сприяє прийняттю обґрунтованих стратегічних рішень та збереженню конкурентних переваг.

Ця робота спрямована на висвітлення сучасних тенденцій, проблем та перспектив у даній сфері, а також для досягнення ефективності та стійкого розвитку підприємства.

Питання організації обліку та аналізу собівартості продукції завжди були актуальними. Про це свідчать праці вчених, які приділяли даному питанню

значну увагу, а саме: Алексєєва А.В., Волященко І.О., Воронко Р.М., Голубка Я.В., Домбровська Н.Р., Дубиніна С.М., Колодяжна Н.С., Непран А.В., Приймак Т., Себко Г.В., Талах Т. А., Фурик В. Г., Царевська Т., Цвек О. В., Чуп К.М. та інші.

Аналіз літературних джерел свідчить про відсутність єдності в поглядах вчених до визначення сутності поняття «собівартість продукції», її видів та класифікації, організації обліку і аналізу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота магістра виконана відповідно до тематики науково-дослідної роботи Луцького національного технічного університету за темою «Розвиток обліково-аналітичного забезпечення формування та контролю звітних показників суб'єктів господарювання.» (№ д/р: 0123U100955) на 2023-2025 роки.

Мета і завдання. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних та організаційних засад організації обліку та аналізу собівартості продукції. Для досягнення мети були поставлені та вирішені наступні завдання:

- розкрити економічну сутність поняття «собівартість продукції», дослідити основні види та класифікацію собівартості продукції;
- дослідити нормативно-правову базу організації обліку та аналізу собівартості продукції в Україні;
- оцінити наукові надбання щодо методико-організаційних особливостей обліку та аналізу організації собівартості продукції;
- провести статистичний аналіз підприємств, що виготовляють деталі для автотранспорту з метою визначення основних тенденцій та перспектив розвитку;
- вивчити організацію обліку собівартості продукції ТзОВ «ВКФ «Будсервіс»;
- провести аналіз собівартості продукції досліджуваного підприємства за економічними елементами та за статтями калькуляції і визначити вплив факторів на зміну показників;
- сформувати рекомендації по удосконаленню організації обліку собівартості продукції підприємств промислової галузі;

–розробити пропозиції щодо удосконалення методики та організації аналізу собівартості продукції промислових підприємств.

Об'єктом дослідження є система організації обліку та аналізу собівартості продукції. Поглиблені дослідження здійснено на прикладі підприємств ТзОВ «ВКФ «Будсервіс».

Предметом дослідження є комплекс теоретичних, методичних і практичних питань з організації обліку і аналізу собівартості продукції.

Методи дослідження. Методичну основу кваліфікаційної роботи магістра становить системний підхід до оцінки ефективності організації обліку та аналізу собівартості продукції: прийоми абстрактно-логічного методу (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння), методи детермінованого факторного аналізу, методи узагальнення та систематизації.

Інформаційною базою становлять нормативно-законодавчі акти, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених економістів з питань організації обліку та аналізу собівартості продукції, матеріали періодичних видань і наукових конференцій, дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності досліджуваного підприємства, а також результати власних досліджень та розрахунків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних і методичних засад організації обліку і аналізу собівартості продукції підприємства та вдосконаленні організаційно-методичного інструментарію їх здійснення.

Основні наукові результати, що характеризують наукову новизну й особистий внесок автора:

набули подальшого розвитку:

– методичні рекомендації щодо забезпечення організації обліку собівартості продукції на підприємствах, які виготовляють деталі для автотранспорту;

– застосування сучасних аналітичних інструментів, таких як ABC-аналіз, для класифікації витрат та визначення стратегій ефективного управління виробництвом;

Практичне значення одержаних результатів. Висновки та пропозиції дослідження використані в практичній діяльності ТЗОВ «ВКФ «Будсервіс», що зазначено у рецензії підприємства.

Особистий внесок. Кваліфікаційна робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати магістерського дослідження обговорювалися та отримали позитивну оцінку на науково-практичних конференціях різних рівнів: VII Міжнародна науково-практична конференція «Облік, аналіз і контроль в стратегії розвитку економіки України» (м. Луцьк, 24 квітня 2021 р.) та XV Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки» (м. Луцьк, 04 листопада 2023 р.).

Публікації. Результати магістерського дослідження викладено в 2 наукових працях загальним обсягом 0,38 друк. арк. та надруковано у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилення, додатків.

Основний зміст викладено на 85 сторінках друкованого тексту. Робота містить 13 таблиць, 19 рисунків, список використаних джерел налічує 51 найменувань, розміщений на 7 сторінках і 5 додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення роботи, наведено відомості про впровадження результатів кваліфікаційної роботи магістра.

У розділі 1 «Теоретичні аспекти організації обліку та аналізу собівартості продукції» визначено економічну сутність поняття «собівартість продукції» її види та класифікацію, розглянуто нормативно-законодавчі акти якими регулюється організація обліку собівартості та особливості методики аналізу собівартості продукції.

У розділі 2 «Організація обліку та аналіз собівартості виробництва деталей для автотранспорту» проведена загальна характеристика підприємств-виробників деталей для автотранспорту, досліджено основні аспекти організації обліку собівартості продукції та проведено аналіз витрат за економічними елементами та за статтями калькуляції.

У розділі 3 «Шляхи удосконалення організації обліку та аналізу собівартості продукції» дані рекомендації щодо удосконалення організації обліку собівартості продукції, а також визначені основні напрямки організаційно-методичних підходів до аналізу собівартості продукції підприємств-виробників деталей для автотранспорту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Собівартість продукції: економічна сутність, види та класифікація

Собівартість є важливим показником, який вказує на ефективність роботи підприємства. Якщо підприємство працює економно та якісно, використовує власні ресурси, удосконалює власне обладнання, підвищує рівень кваліфікації працівників, то собівартість буде низькою, а конкурентоспроможність і дохід будуть високими.

Визначення витрат виробництва завжди співвідноситься з конкурентними цілями і завданнями, якими є оцінка ефективності витрат виробництва, забезпечення конкурентоспроможності та рентабельності продукції, управління виробничою діяльністю.

Визначення терміну «собівартість» доволі часто зустрічається у науковій літературі та публікаціях, а тому має безліч трактувань (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. – Визначення сутності поняття «собівартості продукції»
різними вченими

| Джерело | Визначення |
|----------------------------------|---|
| 1 | 2 |
| Приймак Т., Завитій О. | «Собівартість – це виражені в грошовій формі затрати на витрачені засоби виробництва, оплату праці та соціальні заходи» [1, с. 52]. |
| Мокієнко Т. В., Бабенко М. Ю. | «Собівартість продукції являє собою грошове вираження витрат підприємства, які пов'язані з виробництвом та збутом продукції, виконанням робіт, наданням послуг» [2, с. 5]. |
| Ліба Н.С., Максименко Д.В. | «Собівартість ефективність використання фінансових, матеріальних, трудових і інших ресурсів, а отже, якість функціонування працівників, підприємства в цілому, їх переваги, досягнення і втрати та недоліки» [3, с. 218]. |
| Орлова С., Олексюк В. | «Собівартість характеризує ефективність вироблення продукції на підприємстві, так як вона відображає наскільки гарна реалізація продукції, як налагоджений виробничий процес, технічний рівень виробництва, рівень продуктивності праці та інші процеси» [4, с. 138]. |

Продовження таблиці 1.1

| 1 | 2 |
|----------------------------------|---|
| Цвек О. В., Воронко Р.М. | «Собівартість продукції – це поточні витрати підприємства на виробництво і реалізацію одиниці продукції, які виражені у грошовій формі» [5, с. 32]. |
| Фурик В. Г., Перепелиця В. І. | «Собівартість продукції – це грошова форма вираження вартості виробництва та реалізації продукції підприємства. Зниження витрат і собівартості товарів – економічний закон товарного виробництва, один із основних факторів розширеного відтворення і зростання прибутковості будь якого підприємства» [6, с. 1]. |
| Царевська Т. | «Собівартість продукції представляє в собі вартісну оцінку використаних у процесі виготовлення продукції факторів виробництва, таких як: природні та трудові ресурси, основні виробничих фонди та інші витрати на її виробництво і реалізацію» [7]. |
| Себко Г.В. | «Собівартість – це комплексний економічний показник, який відображає вартість виробництва одиниці продукції або послуги і включає в себе всі витрати, пов'язані з її виготовленням» [8, с. 36]. |

Джерела: [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8].

Н.С. Ліба, Д.В. Максименко [3] розглядають собівартість як систему контролю за витратами, яка допомагає підприємствам відстежувати і аналізувати різні види витрат, щоб ефективно управляти фінансами та оптимізувати виробничі процеси.

Т. Приймак, О. Завитій [1], Т. В. Мокієнко, М. Ю. Бабенко [2], В.Г. Фурик, В. І. Перепелиця [6] мають спільну думку та трактують собівартість як загальну суму всіх витрат, пов'язаних із виробництвом товарів чи наданням послуг. Це включає в себе витрати на сировину, працю, амортизацію, матеріали, енергію та інші ресурси, які використовуються для виробництва.

Т. Царевська [7], Г.В. Себко [8] не погоджуються з думками інших вчених та фокусуються на розрахунку вартості виробництва одиниці продукції або одиниці послуги. Це включає в себе витрати, пов'язані тільки з конкретною одиницею продукції, тобто витрати, які можна прямо віднести до цієї одиниці.

Я.В. Голубка та Н.С. Ліба [9] у своїй статті досліджують сутність собівартості як обліково-економічної категорії, на нашу думку визначення собівартості автором подано конкретно, чим краще використовуються ресурси, тим собівартість продукції є нижчою.

Варто зауважити, що деякі вчені розглядають собівартість як важливий інструмент для прийняття управлінських рішень. Вони вивчають, як собівартість впливає на ціноутворення, рентабельність, прибутковість та загальну фінансову стійкість підприємства.

Певна група науковців використовують поняття собівартості як ключовий показник для аналізу ефективності виробництва та витрат на підприємстві.

Ми у свою чергу вважаємо, що собівартість продукції – це сукупність витрат, пов'язаних з виробництвом товарів чи наданням послуг на підприємстві. Це поняття є ключовим у бухгалтерському обліку та фінансовому управлінні, оскільки визначає вартість продукції, яку підприємство виготовляє або послуги, які надає. Собівартість включає в себе різні види витрат, які підприємство понесло в процесі виробництва чи надання послуг. Чим ефективніше підприємство використовує свої виробничі ресурси, тим собівартість продукції буде нижчою.

Аналіз наукового надбання щодо питання собівартості продукції автором було розглянуто у тезах науково-практичної конференції [10].

Економічне значення собівартості полягає в тому, що вона показує суму витрат понесених підприємством на виробництво та реалізацію продукції. Кожне підприємство повинне обмінювати ресурси, які воно використовує, в межах своїх виробничих, щоб продовжувати виробництво без перерв.

«Як економічний показник, собівартість використовують для того, щоб:

- 1) оцінити рівень господарювання підприємства та його структурних підрозділів;
- 2) контролювати ефективність витрачених ресурсів;
- 3) визначити економічну ефективність інвестиційної та інноваційної діяльності;
- 4) знайти заходи щодо забезпечення більш ефективного процесу господарювання;
- 5) розробити і встановити ціну на продукцію (роботи, товари і послуги);

б) визначити економічну доцільність та вигідність здійснення підприємницької діяльності за різними об'єктами господарювання» [9, с. 224].

На рисунку 1.1 згруповано види собівартості продукції за основними класифікаційними ознаками: за способом формування, за ступенем узагальнення, за складом витрат.

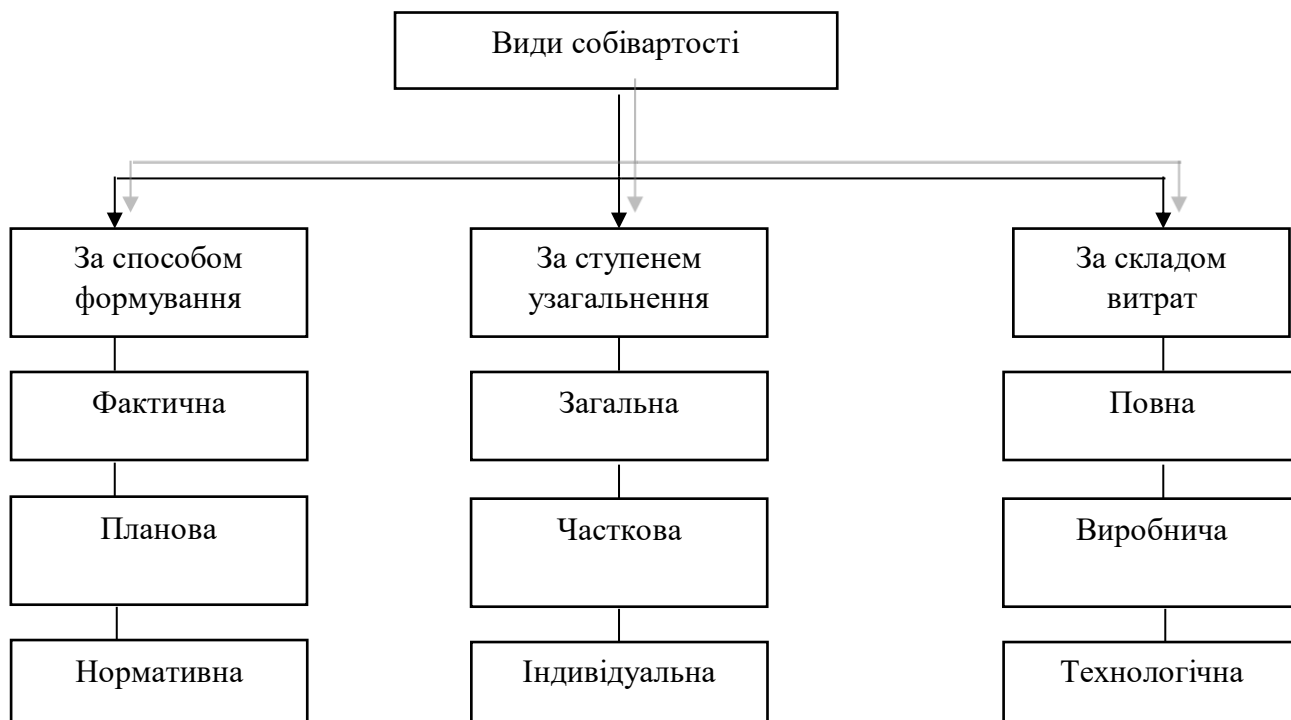


Рисунок 1.1 Види собівартості продукції

Джерело:[1, с.53].

Т. Приймак, О. Завитій [1] подають види собівартості відображені на рис. 1.1 та характеризують планову собівартість як інструмент для управління підприємством, який допомагає забезпечити раціональне використання ресурсів та досягти фінансової стабільності.

Ретельний аналіз та моніторинг фактичної собівартості є важливим для дієвого управління підприємством та забезпечення його стабільності та прибутковості в довгостроковій перспективі, наголошують у своїх працях А.В. Непран та Т.М. Болотова [11].

На нашу думку нормативна собівартість – це необхідний інструмент управління якістю та ефективністю виробництва, а також дозволяє підприємству дотримуватися стандартів та досягати економічної ефективності.

Загальна собівартість є ключовим показником для бізнесу, оскільки вона допомагає управляти витратами, встановлювати ціни, приймати стратегічні рішення та забезпечує економічну стійкість підприємства.

Часткова собівартість дозволяє підприємствам більш детально аналізувати свої витрати та приймати більш обґрунтовані рішення в процесі виробництва та ціноутворення.

Індивідуальна собівартість є важливим показником для бізнесів, що спеціалізуються на індивідуальних замовленнях та наданні персоналізованих послуг, оскільки вона дозволяє враховувати конкретні потреби та бажання клієнта, що може призвести до збільшення лояльності клієнтів та конкурентних переваг на ринку.

Повна собівартість як стверджують Т. В. Мокієнко і М. Ю. Бабенко є «основним показником для бізнесу, оскільки вона дозволяє точно розраховувати витрати та прибуток, що є критично важливим для ефективного управління підприємством» [2].

Щодо виробничої собівартості ми вважаємо, що – це один з головних показників для виробничих підприємств, оскільки вона визначає ефективність виробництва та можливість отримання прибутку в умовах конкурентної ринкової боротьби.

Аналіз технологічної собівартості об'єднує в собі аспекти стратегічного управління підприємствами та галузями, оскільки це впливає на їхню інноваційність, продуктивність та конкурентоспроможність.

Не аби яке значення для визначення собівартості продукції та управління ціноутворення на виробничому підприємстві відіграє класифікація витрат.

У цілому витрати підприємства можна формулювати, як сукупність усіх витрат, що виникли у процесі основної та неосновної діяльності: матеріальних ресурсів, живої праці, енергоносіїв, розумової праці та інше.

За різними ознаками витрати підприємства можна класифікувати, тобто зробити групування за певними ознаками. Керівництву підприємства данні про витрати та доходи, що очікуються в першу чергу необхідні для ухвалення управлінських рішень, які націлені на перспективу.

Класифікація, у своєму загальному сенсі є системою розподілу витрат за групами відповідно до наперед визначених ознак (табл. 1.2).

Таблиця 1.2. – Класифікація витрат виробничої собівартості продукції

| Ознака | Витрати |
|--|---|
| За центрами відповідальності | Виробництва, цеху, дільниці, технологічного переділу, служби, групи робочих місць, відділення |
| За видами продукції, робіт, послуг | На деталі, вузли, вироби, типові представники виробів, групи однорідних виробів, замовлення, тощо |
| За єдністю складу витрат | Однорічні та комплексні |
| За способом перенесення вартості на продукцію | Прямі та непрямі |
| За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат | Змінні та постійні |
| За періодами визнання | Поточні, майбутніх періодів, майбутні |
| За доцільністю витрачання | Продуктивні та непродуктивні |
| За визначення відношення до собівартості продукції | На продукцію, роботи, послуги, витрати періоду |
| За видами витрат | За економічними елементами, за статтями калькуляції |

Джерело: [12].

Щодо класифікація витрат Н.С. Колодяжна [13] та А.В. Алексєєва [14] мають спільні погляди за центрами відповідальності, а саме наголошують, що:

1. Класифікація витрат за центрами відповідальності допомагає враховувати ефективність витрат у різних частинах підприємства. Вона надає можливість вживати заходів для оптимізації витрат, забезпечуючи раціональне використання ресурсів.

2. Дана класифікація дозволяє встановити зв'язок між витратами та конкретними центрами відповідальності. Це може підвищити мотивацію персоналу керувати витратами більш ефективно, знаючи, що вони відповідають за свої витрати.

3. Класифікації витрат за центрами відповідальності для диференціації видів витрат та забезпечення більш точного контролю над ними. Це дозволяє зрозуміти, які центри забирають яку частину бюджету та як ці ресурси використовуються.

Ці переваги роблять класифікацію витрат за центрами відповідальності популярним та ефективним інструментом управління витратами на підприємствах різних розмірів та галузей.

С.М. Дубиніна та О.В. Андросова вважають, що «класифікація витрат за видами продукції, робіт і послуг є важливою для виробничих підприємств та компаній, які надають різноманітні послуги» [15]. Певна група вчених підкреслюють важливість диференціації витрат за видами продукції, робіт і послуг, а інші наголошують, що дана класифікація дає можливість підприємствам оптимізувати витрати для кожного типу продукції.

На рахунок класифікації витрат за періодами визнання то вона є важливою для бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств. Різні вчені мають свої погляди на цей підхід:

1. Один із підходів полягає у класифікації витрат за фінансовими періодами (зазвичай річними). За цим підходом, витрати визнаються у фінансових звітах того періоду, коли вони виникли. Цей підхід дозволяє забезпечити точність фінансової звітності за кожний річний період.

2. Інший вказує на важливість врахування циклічності бізнес-процесів при класифікації витрат. Наприклад, витрати можуть бути класифіковані за циклами виробництва, збуту, реклами тощо, що враховує специфіку галузі та бізнес-моделі.

Класифікація витрат за способом перенесення вартості на продукцію є ключовим аспектом управління витратами та обліку собівартості продукції. Вчені визначають два основних способи перенесення вартості на продукцію: прямі та непрямі витрати. Прямі витрати пов'язані з конкретним продуктом чи послугою, тоді як непрямі витрати не можна безпосередньо пов'язати з конкретною одиницею продукції.

На нашу думку класифікація витрат виробничої собівартості є важливою для ефективного управління виробництвом та фінансової діяльності підприємства.

Отже, підсумовуючи вище викладений матеріал, зауважимо, що основним завданням класифікації витрати є формування собівартості продукції. Існує багато різноманітних видів класифікації витрат, велика кількість ознак для їх згрупування, але єдиної системи для всіх підприємств не існує. Саме тому економістам на кожному окремому підприємстві необхідно створювати свою, унікальну, класифікацію витрат та формування розрахунку собівартості готової продукції.

1.2. Нормативне забезпечення організації обліку собівартості продукції

Для забезпечення правильності процесів функціонування підприємства важливу роль відіграє наявність нормативного забезпечення, що направлене на регулювання правових й економічних відносин господарюючого суб'єкта з державою, іншими організаціями, з персоналом тощо. Саме тому одне з актуальних питань полягає в проведенні огляду нормативно-правової бази, в частині здійснення обліку собівартості продукції на підприємстві

Слід зазначити, що нормативне забезпечення обліку собівартості виробництва продукції являє собою сукупність нормативних та правових актів, направлених на забезпечення повноцінного функціонування й досягнення динамічного розвитку системи бухгалтерського обліку й формування та на підприємстві фінансової звітності [16, с. 17].

Вся система нормативно-правового забезпечення організації обліку собівартості продукції на підприємствах України може бути представлена як п'ятирівнева, кожен рівень якої охоплює певних перелік документів (рис. 1.2).

Здійснення нормативно-правового регулювання організації обліку собівартості продукції на підприємстві має на меті забезпечити для всіх

зацікавлених користувачів можливість доступу до відповідної інформації про результати діяльності та фінансовий стан підприємства.

Документи кожного рівня, представлені на рисунку, покликані регулювати організаційні та методичні аспекти в процесі організації обліку собівартості продукції на підприємстві. До кожного з представлених рівнів нормативного забезпечення організації обліку собівартості продукції включено такий перелік нормативних актів, що на своєму рівні мають здійснювати підтримку злагодженого функціонування всіх процесів обліку від рівня підприємства до національного рівня.

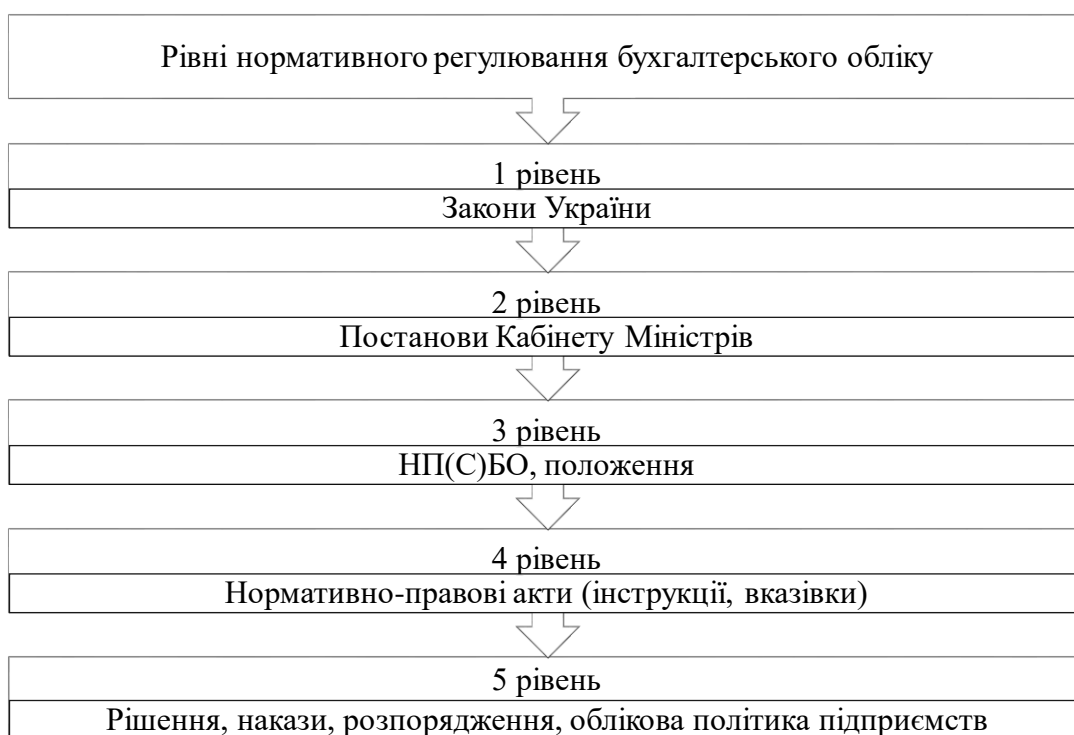


Рисунок 1.2 Система нормативного забезпечення організації обліку собівартості продукції на підприємствах в Україні

Джерело: власна розробка

Перелік правових засад щодо здійснення державного регулювання, організації й методики обліку а також складання підприємствами фінансової звітності визначені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [17]. Цей закон є обов'язковим для виконання всіма юридичними особами, які створені та функціонують на території України, будь-

якої організаційно-правової форми та форми власності. Крім того дія закону розповсюджується на діяльність представництв іноземних підприємств, що зобов'язані організувати облік та надавати фінансові звіти відповідно до законодавства України. Законом регламентовано методологію організації збору, реєстрації й подальшого узагальнення всієї звітної інформації підприємства про здійснювані ним господарські операції.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає, що основою національних Положень (стандартів) ведення бухгалтерського обліку (скорочено: НП(С)БО) є міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО), так, що вітчизняні стандарти «не суперечать міжнародним стандартам». Отже, майже для кожного українського НП(С)БО є відповідне МСБО або МСФЗ. Слід зазначити, що НП(С)БО 16 України «Витрати» є суто національним стандартом, який не має відповідного МСБО.

Один з найважливіших інструментів в реалізації регулювання та стандартизації принципів та методики організації системи бухгалтерського обліку – План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [18]. Цей документ забезпечує уніфікацію та однаковий спосіб відображення всіма підприємствами інформації про здійснювані господарські операції, визначає умови нагромадження необхідної облікової інформації підприємства, яка необхідна для визначення кінцевих фінансових результатів, регулює процеси складання підприємством фінансової звітності, тощо.

Господарський кодекс України – ще один важливий інструмент законодавчої бази регулювання відносин суб'єктів господарювання й держави в процесі здійснення ними своєї господарської діяльності. Норми цього документу використовують з метою визначити правові основи ведення господарської діяльності підприємствами в Україні [19].

Підприємству для прийняття оптимальних фінансових та управлінських рішень необхідно знати його витрати. Комплексний облік витрат, обчислення

виробничої собівартості реалізованої продукції, виконаних робіт та надання послуг – основні питання фінансового обліку на будь-якому товаристві.

Будь-який облік чи то фінансовий, чи управлінський не може повноцінно функціонувати без належного нормативного та правового забезпечення.

Тому, бухгалтер повинен знати правові акти, що регулюють облік і контроль виробничої собівартості, для повної та точної звітності даних про економічну діяльність підприємства.

Внаслідок проведеної оцінки нормативного забезпечення (Додаток А) ми встановили, що собівартість регламентують наступні документи:

1. НП(С)БО 16 «Витрати» – містить загальні підходи до розрахунку виробничої собівартості та собівартості реалізації, є класифікації витрат, які використовуються у розрахунку;

2. НП(С)БО 9 «Запаси» – використовується щодо розрахунку розподілу ТЗВ та первісної вартості запасів, які часто є основною складовою собівартості;

3. НП(С)БО 7 «Основні засоби» – щодо розрахунку амортизації, яка є теж є складовою собівартості;

4. Методичні рекомендації з обліку запасів, наказ Мінфіну від 10.01.2007 р. № 2- містить зокрема питання документування;

5. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, наказ Мінпромполітики від 09.07.2007 р. № 373 (далі – Методрекомендації № 373).

Що стосується недосконалостей нормативного забезпечення, то в Україні на законодавчому рівні не існує затвердженого переліку статей калькуляції, тому відповідно до НП(С)БО 16 підприємства самостійно змушені формувати їх перелік та при цьому керуються нормами НП(С)БО.

Щодо плюсів НП(С)БО 16 «Витрати» подає повний реєстр складу загальновиробничих витрат, що значно спрощує роботу бухгалтера у розділі складання їх класифікації на підприємстві.

Також, ми спостерігаємо різницю між національними та міжнародними стандартами в тому, що згідно з НП(С)БО 16 «Витрати» загальновиробничі

витрати вводяться до складу виробничої собівартості продукції робіт, послуг, а відповідно до МСБО 2 «Запаси» вони належать до оцінки запасів, конкретно до витрат.

Основними відмінностями між НП(С)БО 9 «Запаси» та МСФЗ 2 «Запаси» є склад запасів, склад витрат, що входять до собівартості.

У національних стандартах критерії визнання вартості та обліку собівартості продукції є більш гнучкими, а міжнародні стандарти встановлюють більш деталізовані та однозначні критерії визнання та вимірювання вартості запасів та собівартості продукції.

Проте, якщо підприємство використовує міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), то важливо зауважити, що в МСФЗ немає окремого стандарту для собівартості продукції. Замість цього, використовуються загальні положення з декількох стандартів МСФЗ (рис. 1.3).

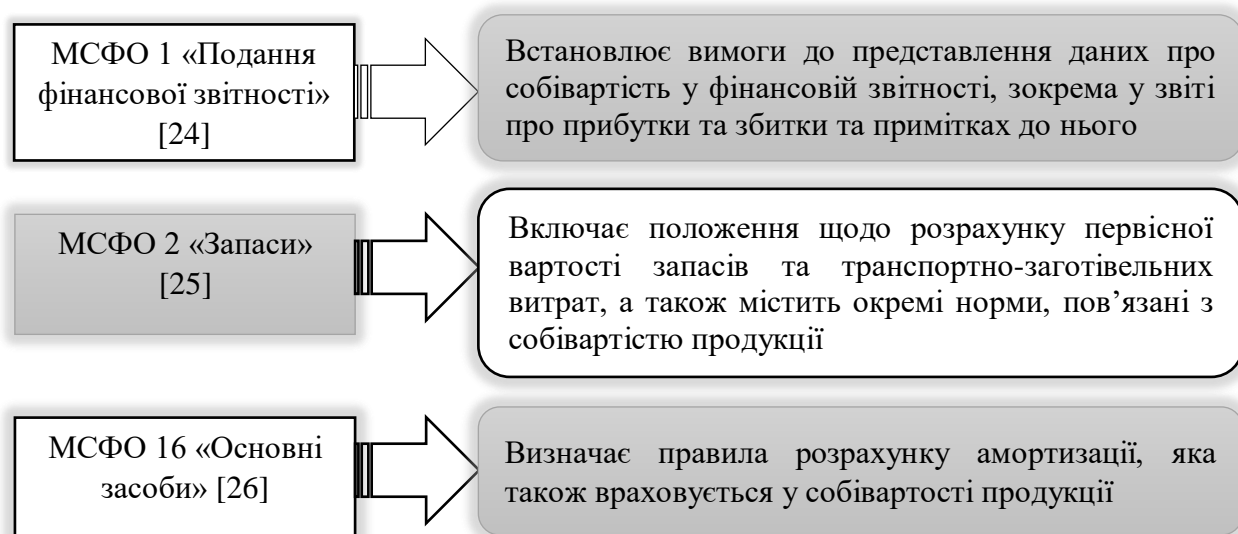


Рисунок 1.3 Нормативне регулювання собівартості продукції згідно МСФЗ

Джерело: власна розробка за даними [27].

Слід зауважити, що ці міжнародні стандарти застосовуються тільки до підприємств, які використовують міжнародні стандарти фінансової звітності. У випадку використання національних стандартів бухгалтерського обліку,

НП(С)БО 16 залишається ключовим документом для розрахунку собівартості продукції [27].

Оцінку нормативного забезпечення собівартості продукції автором узагальнено у тезах науково-практичної конференції [28].

Підсумовуючи вище викладений матеріал можемо зробити висновок, що для забезпечення належного ведення господарської діяльності постійно розробляються правові норми, що визначають принципи фінансового обліку, правила його управління, використання міжнародних актів.

1.3. Методика організації обліку і аналізу собівартості продукції

В умовах ринкової економіки витрати на виробництво є найважливішим показником господарської діяльності підприємства.

За кордоном з розвинутою ринковою економікою облік собівартості продукції покладають на управлінський облік, завданням якого є надання інформації для контролю собівартості продукції, експертів та керівного персоналу підприємства.

Витрати виробництва не мають єдиної об'єктивної величини, їх значення залежить від методу розрахунку. Однакові витрати і однаковий обсяг виробництва можуть призвести до різних показників собівартості, якщо використовувати різні методи калькулювання.

Провівши аналіз наукових надбань, методики організації обліку можемо зробити висновки, що дана тема досліджується як вітчизняними так і зарубіжними науковцями (Додаток Б, В).

А.В. Алексеева і В.Г. Васильєва займаються удосконаленням обліку витрат та пропонують «фіксувати облік витрат в журналах фактичної завантаженості» [14]. На нашу думку це є доцільним для ефективного використання обладнання.

А.В. Непран та Т.М. Болотова розглядають питання розподілу витрат на утримання й експлуатацію обладнання та пропонують визначати «спосіб

віднесення витрат за видами виробів пропорційно часу роботи обладнання» [11]. Підтримуємо метод розподілу витрат запропонований вченими, тому, що він є більш прогресивний порівняно з розподілом цих витрат заробітній платі.

Т. Приймак, О. Завитій [1] рекомендують застосовувати автоматизацію обліку витрат на виробництво продукції. На нашу думку автоматизація обліку витрат на виробництво є важливим кроком для підприємств, оскільки вона дозволяє ефективно вести облік витрат, знижує ймовірність помилок та сприяє оптимізації виробничих процесів.

Проаналізувавши дисертації, можемо сказати, що усі вони різнобічно удосконалюють питання методики організації обліку собівартості продукції (Додаток Г).

С.М. Дубиніна, О.В. Андросова наголошують, що для того щоб правильно обрати методи обліку для стандартизації корпоративного обліку витрат, «почніть з щоденного базового обліку та переконайтеся, що отримана вихідна інформація обліку витрат є повною та точною. Потрібно почати з ключових ланок, міцно усвідомити виробниче споживання ключових ланок управління виробництвом і зосередитися на цих ланках. Звертаючи увагу на фінансові показники, ми також повинні звертати увагу на нефінансові показники. Оскільки деякі нематеріальні витрати важко визначити кількісно, керівники повинні мати певний досвід» [14 с. 19].

Згідно досліджень Г.В. Грищук, Є.В. Калюга [35] можемо сказати, що розроблені у дисертаційній роботі науково-практичні рекомендації щодо вдосконалення системи обліку виробничих витрат і контролю собівартості продукції рослинництва сприятимуть підвищенню рівня якості й аналітичності облікових даних.

Вибір конкретного методу залежить від типу продукції, складності виробництва, доступності даних та інших факторів.

Сучасне визначення «методу калькулювання» розкривається як сукупність прийомів розподілу витрат підприємства за калькуляційними статтями та віднесення їх до об'єкта калькулювання.

У вітчизняній і зарубіжній практиці бухгалтерського та управлінського обліку використовується більше десятка методів калькулювання та обліку витрат. О.Р. Спекова та А.В. Хмелюк відмічають: «ні в офіційних документах, ні в спеціальній літературі, не вказано конкретного переліку методів обліку витрат і методів калькулювання, які є рекомендованими для використання підприємствами різних галузей промисловості» [36 с. 73].

В науковій літературі найчастіше виокремлено три методи обліку й калькулювання собівартості продукції: нормативний, попередільний і позамовний. Г.В. Грищук, окрім вищезазначених, зазначає що «в господарській діяльності підприємств часто трапляється ще деякі методи аналітичного формування витрат за калькуляційними об'єктами – попроцесний (простий) та пофакторний» [35].

Аналіз інформації, який міститься у наукових джерелах, щодо методів калькулювання собівартості продукції, можна поділити на дві групи:

1. Традиційні – базуються на внутрішніх стандартах та підходах, які розвинулися відповідно до потреб конкретної компанії чи галузі;
2. Запозичені – використовують ідеї та підходи, які були розроблені в інших країнах чи галузях, і застосовують їх у власних виробничих процесах.

Традиційні методи калькулювання собівартості продукції зображено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3. – Традиційні методи калькулювання собівартості продукції

| Метод калькулювання | Коротка характеристика методу |
|---------------------|--|
| 1 | 2 |
| Позамовний метод | - застосовують в основному для індивідуального виробництва з механічними процесами обробки матеріалів при виготовленні екземплярів складних видів продукції і дослідних зразків, що не повторюються, а також в допоміжних виробництвах; |
| Попроцесний метод | - використовують у виробництві одноманітної продукції (послуг) в безперервному або в такому, що складається з операцій, що постійно повторюються, виробничому процесі, коли відсутня необхідність уточнювати витрати для кожної одиниці; |
| Нормативний метод | - затрати обліковуються за встановленими нормативами, а собівартість продукції калькулюється ще на стадії планування виробництва. Метод широко застосовується в сільському господарстві; |

Продовження таблиці 1.3

| 1 | 2 |
|-----------------|--|
| Фактичний метод | - собівартість продукції калькулюється як сума фактично понесених затрат; |
| Змішаний метод | - прямі затрати обліковують за фактичними даними, а накладні – за середнім коефіцієнтом розподілу. |

Джерело: [36, с. 73-74].

На нашу думку до переваг традиційних методів належить: простота у використанні, адаптованість до конкретних потреб та особливостей підприємства, ефективність для простих виробництв. Щодо недоліків то дані методи можуть призвести до неточностей у розрахунку собівартості у складних виробництвах, де важко виміряти усі витрати точно, не завжди ефективно враховують сезонність у виробництві та зміни в ринкових умовах, у світі швидких технологічних змін та автоматизації виробництва, традиційні методи можуть бути менш ефективними в порівнянні з сучасними методами калькулювання. Враховуючи усі за і проти, підприємствам необхідно самостійно вирішувати використовувати традиційні методи калькулювання собівартості або розглядати використання більш сучасних та точних методів, які враховують більш різноманітні аспекти виробництва та ринкових умов.

З виходом вітчизняних підприємств на міжнародні ринки та підвищенням вимог до надійності показника собівартості продукції все частіше застосовуються зарубіжні прогресивні методи калькулювання собівартості, що зображені на рис. 1.4.



Рисунок 1.4 Світова практика калькулювання собівартості продукції

Джерело: власна розробка.

Розглянуті методи управління витратами, що стосуються як стратегічного, так і до оперативного управління, дуже різні за своїм змістом, завданням та особливості застосування. Кожен метод має недоліки, що обмежують його застосовність.

Так, Ю. Глушач зазначає, що до переваг застосування методу директ-костинг можна віднести:

1) необхідна інформація може бути отримана з регулярної фінансової звітності без створення додаткових облікових процедур;

2) відсутня залежність прибутку періоду від постійних накладних витрат при зміні залишків запасів;

3) скорочується трудомісткість розподілу накладних витрат, з'являється можливість визначити внесок кожного виду продукції в формування прибутку підприємства;

4) у поєднанні зі стандартним методом калькуляції дозволяє оптимізувати виробничу програму, обґрунтовано визначаючи ціни на нову продукцію, обґрунтовуючи необхідність чи відмову від нових замовлень;

5) простота використання в порівнянні з іншими способами [37].

В той же час, М.І. Скрипник, розглядаючи особливості обліку собівартості методом директ-костинг виділив такі недоліки цього методу:

1) багато видів витрат неможливо однозначно віднести до категорії змінних чи постійних;

2) недостатня увага постійним витратам;

3) спотворення результату фінансової діяльності підприємства через заниження чи завищення вартості раніше виробленої продукції;

4) метод створює ілюзію прибутковості технологічно складних проектів, що вимагають значних вкладень;

5) ігнорує міжвідомчі послуги і тому може спотворювати вартість товарів та послуг [38, с. 274].

К.А. Пилипенко приділив увагу розгляду стандарт-костингу (нормативний метод). Автор визначає такі переваги використання методу:

- 1) приводить до вдосконалення методів реалізації продукції з наступним зниженням собівартості;
- 2) стандартні витрати, які є заздалегідь певними витратами, корисні при плануванні та складанні бюджету;
- 3) стандартна собівартість спрощує оцінку запасів, оскільки запаси оцінюються за заздалегідь визначеними витратами;
- 4) стандартна калькуляція собівартості включає в себе велику попередню роботу зі встановлення стандартів, але після того, як стандарти були встановлені, канцелярська робота щодо калькуляції собівартості значно скорочується. Таким чином, вона забезпечує економічний засіб калькуляції витрат;
- 5) формування інформаційної бази, необхідної для аналізу та контролю витрат, наочність у відображенні відхилень від плану у процесі формування витрат [39].

О. Р. Спекова та А.В. Хмельюк у свої дослідженнях зазначають «основною проблемою таких методів як кайзер-костинг, таргет-костинг, є те, що вони є теоретичним плануванням прибутку і не можуть бути інструментом для визначення собівартості продукції. У вітчизняній практиці організації обліку витрат і калькулювання собівартості застосування методів таргет-костинг та кайзер-костинг принесе очікуваний результат в галузях, які займаються випуском соціально важливих видів продукції та виконують соціально затребувані роботи і послуги (транспорт, харчова промисловість, будівництво, житлово-комунальне господарство)» [36 с. 73].

На думку Д.О. Шевченко та Г.О. Кошельок метод «кайзен-костинг» доцільно запроваджувати на «вітчизняних підприємствах, оскільки нині конкурентоспроможність української продукції є значно нижчою за європейських виробників. При цьому даний метод є доцільним для запровадження через те, що він не потребує значних інвестицій та переобладнання виробничого процесу із заміною обладнання, яке здебільшого є морально та фізично застарілим на українських підприємствах» [40 с. 303].

АВС-костинг полягає у розподілі витрат на прямі і накладні (розподіляються відповідно до індексу розподільвача-фактора). Широко використовується іноземними корпораціями, однак, у вітчизняній практиці через певні недоліки (зростання вимог до кваліфікації персоналу, складніша система формування інформації про витрати, ніж за традиційними методами додаткові витрати підприємства для утримання системи[41, с. 204]) не є поширеним.

Отже, кожен з цих методів має свої переваги та обмеження і вибір методу залежить від конкретних потреб та характеристик підприємства. Наприклад, АВС-костинг ефективний для складних виробництв, тоді як директ-костинг може бути корисний для визначення точної вартості на короткий термін. Таргет-костинг корисний при впровадженні нових продуктів на ринок, а кайзен-костинг спрямований на постійні удосконалення та оптимізацію виробничих процесів. Тип використовуваного методу калькуляції собівартості може призвести до суттєвих відмінностей у витратах, що вимагає приділення особливої уваги під час вибору того чи іншого методу.

Методика аналізу собівартості продукції є систематичним підходом до визначення і розкриття всіх складових витрат, пов'язаних з виробництвом конкретного продукту чи послуги. Вченими виділяються різні підходи до методики економічного аналізу собівартості, що обумовлено метою дослідження та об'єктом.

Розглянемо у таблиці 1.4 поширені етапи проведення аналізу собівартості продукції, запропоновані науковцями та, з погляду ефективності застосування, дамо порівняльну оцінку кожної з них.

Таблиця 1.4. –Етапи проведення аналізу собівартості продукції

| Автор | Етапи аналізу |
|-------------|--|
| 1 | 2 |
| К. Чуп | 1) аналіз витрат на одну гривню продукції; 2) аналіз собівартості порівнянної продукції; 3) аналіз собівартості за статтями та елементами витрат; 4) аналіз прямих матеріальних витрат; 5) аналіз прямих трудових витрат [42, с. 114-121]. |
| Л. Волинець | 1) аналіз витрат на одну гривню продукції; 2) аналіз собівартості порівнянної продукції; 3) аналіз прямих матеріальних витрат; |

Продовження таблиці 1.4

| 1 | 2 |
|-------------------------------|---|
| | 4) аналіз прямої заробітної плати; 5) аналіз непрямих витрат; 6) аналіз витрат за центрами відповідальності [43]. |
| Н. Хорунжак, Т. Портоварас | 1) аналіз витрат на одну гривню товарної продукції; 2) аналіз собівартості продукції в динаміці; 3) аналіз собівартості найважливіших виробів (окремих порівняних видів продукції); 4) аналіз прямих матеріальних та трудових витрат; 5) аналіз непрямих витрат [44, с. 132-139]. |
| О. Фокін | 1) аналіз складу та структури витрат; 2) аналіз собівартості конкретного виду продукції; 3) аналіз окупності витрат [45, с. 117-127]. |
| В. Дьордйай, В. Макарович | 1) аналіз витрат на карбованець продукції; 2) аналіз загальних показників собівартості продукції [46, с. 302] |

Джерела: [42; 43; 44; 45; 46]

За даними таблиці видно, що існуючі методики проведення аналізу собівартості продукції відрізняються послідовністю проведення цього аналізу, етапами та набором показників. Розглянемо та розберемо підходи кожного автора.

Першим етапом в методиці, запропонованій К. Чупом [42] проведення аналізу собівартості продукції є аналіз витрат на одну гривню продукції – універсальний показник, який розраховується на виробництві в будь-якій галузі, характеризує рівень собівартості продукції по організації в цілому, необхідний для оцінки динамічних тенденцій зміни собівартості в часі, тому він повинен застосовуватися при плануванні. Такий показник, як аналіз собівартості порівнянної продукції, доцільно проводити шляхом зіставлення в динаміці показників собівартості окремих видів продукції. Це необхідно для таких підприємств, які випускають однакові види продукції протягом кількох років, для планування завдання зниження собівартості такої продукції порівняно з попередніми періодами.

Наступним етапом у проведенні аналізу собівартості за цією методикою є аналіз собівартості за статтями та елементами витрат. Даний підхід до аналізу собівартості вимагає вивчення структури витрат за статтями та елементами у

комплексі. Як зазначає К. Чуп, «аналізувати зміни структури собівартості слід шляхом порівняння питомої ваги окремих видів витрат у їхній загальній сумі» [42, с. 116].

Під час проведення аналізу витрат за економічними елементами видно, який елемент у витратах підприємства має найбільшу вагу. Проведення докладного аналізу структури витрат за елементами в динаміці дозволяє оцінити тенденції у змінах діяльності організації та дає можливість приймати обґрунтовані та результативні управлінські рішення. Аналіз за статтями витрат автор рекомендує проводити за найважливішими статтями прямих витрат.

Методика аналізу прямих матеріальних та трудових витрат передбачає виявлення розбіжності фактичних витрат від передбачених планом, визначення факторів, які на це вплинули, виділення з-поміж загальних факторів вплив кожного окремо та розрахунок їх. Але під час аналізу матеріальних витрат, як зазначає автор: «недостатньо зіставити планові та фактичні розміри витрат за статтями матеріальних витрат. Необхідно вивчити витрати конкретних видів матеріалів на одиницю цієї продукції, порівняно з виробничими нормами та фактичну заготівельну собівартість цих матеріалів у порівнянні з їхньою вартістю за планово-розрахунковими цінами, закладеними у планові калькуляції» [43, с. 120].

Л. Волинець доповнює методику К. Чуца ще двома етапами в аналізі собівартості продукції. Це аналіз непрямих витрат, які також рекомендують застосовувати Н. Хорунжак та Т. Портоварас у своїй методиці аналізу собівартості продукції та аналіз витрат за центрами відповідальності. Непрямі витрати у собівартості продукції представлені комплексними статтями: загальногосподарські, загальновиробничі та комерційні витрати. Їх аналіз проводиться в динаміці за 5-10 років шляхом порівняння їх фактичної величини на одну гривню продукції, а також із планом за рівнем у звітному періоді. Такий аналіз дозволяє виявити, як змінилася частка непрямих витрат у вартості продукції в порівнянні з планом та в динаміці, а також дає можливість визначити,

яка спостерігається тенденція – зниження чи зростання. Далі встановлюються причини, які спричинили відносні та абсолютні зміни непрямих витрат.

Аналіз витрат за центрами відповідальності передбачає покладання відповідальності за витрати на конкретних осіб – менеджерів, які уповноважені вести контроль за їх рівнем. Найефективнішим для аналізу вважається, якщо з виробництва існує поділ відповідальності за певну статтю. У процесі аналізу фактичні витрати зіставляються з бюджетом за кожним рівнем відповідальності та виявляються відхилення тільки за тими видами витрат, які контролюються на даному рівні, а на найвищому рівні відповідальності аналізуються якісні результати діяльності підприємства в цілому.

Для етапів аналізу собівартості продукції за методиками К. Чупа та Л. Волинець у виробничих організаціях необхідний планово-економічний відділ, який займається розробкою техніко-економічних нормативів трудових та матеріальних витрат, проектів роздрібних, а також оптових цін на продукцію, розробкою заходів щодо підвищення продуктивності праці, зниження витрат на виробництво, реалізацію продукції, а також підготовкою заходів щодо зменшення витрат організації.

Також для проведення аналізу за центрами відповідальності на підприємстві має бути складна організаційна структура з центрами відповідальності, суть яких полягає у децентралізації контролю та управління витратами, аналізу відхилень, що передбачає необхідність наявності аналітичного відділу, відділу контролю, відділу планування, технічного та виробничого відділів на підприємстві .

Для того, щоб проводити аналіз собівартості продукції за методиками Л. Волинець та Н. Хорунжак й Т. Портоварас необхідно користуватися складними математичними формулами та розрахунками, мати великий обсяг матеріалів для аналізу, що є трудомістким процесом. Все це унеможлиблює проведення такого повного та об'ємного аналізу на невеликих виробничих підприємствах. Більш підходить для великих виробничих підприємств, великих промислових об'єктів, організацій, які займаються виробництвом великих і складних виробів при тривалому технологічному циклі тощо [43, с. 134].

В свою чергу О. Фокін [45] у своїй методиці проведення аналізу собівартості продукції використовує лише кілька основних етапів, запропонованих вище переліченими авторами. А В. Дьордяй та В. Макарович [46] рекомендують проводити аналіз лише двома методами. Крім аналізу витрат на одну гривню товарної продукції – етапу, що є в кожній методиці, автори рекомендують проводити ще аналіз загальних показників собівартості продукції. Так, на підприємстві аналізуються лише загальні показники собівартості й лише за основними видами продукції за кілька років у динаміці. Така методика може застосовуватися невеликими виробничими організаціями.

Таким чином, аналіз існуючих методів аналізу собівартості продукції на підприємстві демонструє, що існують різні підходи до його проведення. Вибір того чи іншого методу аналізу собівартості залежить від цілей та особливостей функціонування підприємства. Важливо застосовувати обґрунтовані для конкретного підприємства методики аналізу собівартості продукції.

Висновки до розділу 1

У даному розділі кваліфікаційної роботи магістра:

1. Досліджено поняття та проаналізовано наукові надбання щодо теоретичних основ організації обліку та аналізу собівартості продукції та визначено, що собівартість продукції — це сукупність витрат, пов'язаних з виробництвом товарів чи наданням послуг на підприємстві. Це поняття є ключовим у бухгалтерському обліку та фінансовому управлінні, оскільки визначає вартість продукції, яку підприємство виготовляє або послуги, які надає. Досліджено наукові підходи до класифікації собівартості продукції і з'ясовано, що вона є важливою для підприємства, оскільки це допомагає структурувати та аналізувати фінансову інформацію, спрощує управління витратами та дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення. Класифікація витрат створює

систематизовану структуру для фінансового обліку та аналізу, що полегшує розуміння та управління фінансами на різних рівнях підприємства.

2. Визначено перелік нормативних документів які регламентують собівартість і проведено порівняльний аналіз вітчизняного та міжнародного законодавства щодо організації обліку собівартості продукції.

3. Вивчено наукові джерела щодо методики організації обліку собівартості продукції та встановлено, що є традиційні та запозичені методи обліку калькулювання продукції. Вибір методу калькулювання повинен бути зроблений з урахуванням специфіки бізнесу та цілей аналізу. З'ясовано, що можна комбінувати декілька методів для отримання більш точних та комплексних результатів, а також методи можуть бути змінені з часом у залежності від змін у бізнес-середовищі та потребах підприємства. Досліджено, що методика аналізу собівартості є важливою для виробників та підприємств, оскільки вона надає інформацію, необхідну для ефективного прийняття управлінських рішень, планування і контролю над виробничими витратами.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ВИРОБНИЦТВА ДЕТАЛЕЙ ДЛЯ АВТОТРАНСПОРТУ

2.1. Статистичний аналіз підприємств, що виготовляють деталі для автотранспорту

В умовах ринкової економіки економічне зростання можливе при відповідному рівні конкурентоспроможності продукції та послуг, що виробляють промислові підприємства, адже промисловість є одним з провідних сегментів економіки в багатьох країнах, що визначає рівень економічного розвитку, можливості участі у світовій організації торгівлі.

Роль промисловості залишається ведучою в економіці України, адже поступ промислового сектору обумовлює найбільший мультиплікативний ефект на економіку країн з різним рівнем економічного розвитку, виробляючи значну частину ВВП, стимулюючи інноваційну діяльність, гарантуючи одержання великої частки експортних доходів.

Переробна промисловість – це галузь економіки, яка включає в себе виробництво товарів зі сировини або напівфабрикатів. Ця галузь важлива для економіки країни, оскільки вона створює готові товари, які можна продавати та використовувати для виробництва інших товарів.

Переробна промисловість може бути розділена на кілька підгалузей в залежності від виду виробництва. До них можуть входити харчова промисловість (виробництво їжі та напоїв), текстильна промисловість (виробництво тканин і одягу), хімічна промисловість (виробництво хімічних речовин і продуктів), машинобудування (виробництво машин і обладнання) та багато інших.

Ці галузі можуть включати в себе процеси від обробки сировини до виготовлення кінцевого продукту. Переробна промисловість може бути дуже різноманітною і включати в себе великі корпорації, малі та середні підприємства.

Однією з ключових особливостей переробної промисловості є використання різних технологій та обладнання для виготовлення продукції. Технологічний прогрес у цій галузі може призвести до підвищення продуктивності та якості продукції.

З точки зору економіки, переробна промисловість може бути ключовим сектором, який сприяє стабільності економіки країни, створюючи робочі місця та генеруючи доходи від експорту готової продукції.

Виготовлення деталей для автотранспорту – це специфічний сегмент переробної промисловості, де виробляються різноманітні компоненти, такі як двигуни, трансмісії, кузовні деталі, електричні системи, гума та інші частини, які використовуються для збирання автомобілів.

Важливі аспекти виробництва деталей для автотранспорту включають в себе високу якість продукції, точність розмірів, використання інноваційних матеріалів та технологій, а також відповідність стандартам та вимогам безпеки.

Цей сектор важливий для автомобільної промисловості, оскільки надійні та якісні деталі є ключовим чинником для безпеки та ефективності автотранспортних засобів.

За допомогою статистичної інформації, що міститься на сайті державної служби статистики України проведемо аналіз стану переробної промисловості в цілому та підприємств, що займаються виробництвом вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів зокрема. Розпочнемо з дослідження даних індексу промислової продукції в Україні (рис. 2.1).

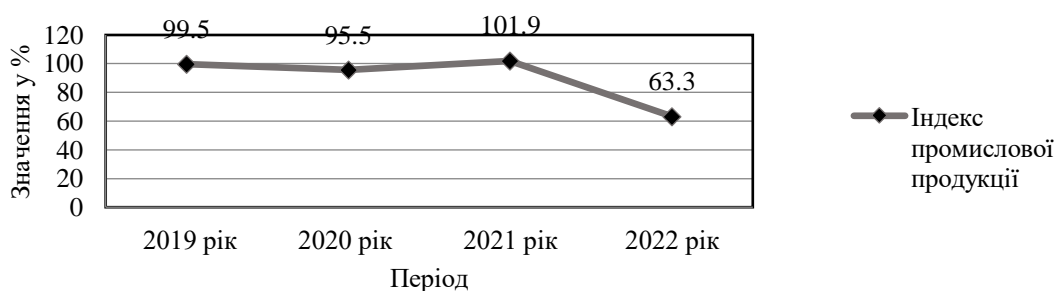


Рисунок 2.1 Індекс промислової продукції в Україні 2019-2022 рр.

Джерело: власна розробка автора [47].

Розглянувши статистичні дані щодо індексу промислової продукції (рис. 2.1) в Україні 2019-2022 рр. можемо зробити висновок, що вони знижуються.

У 2019 році даний показник становив 99,5 %, а у 2022 - 63,3 %, що розчаровує. На таке стрімке зниження впливає війна в Україні, так як багато виробничих потужностей є пошкодженими та працювати у повну силу не можуть. На початковому етапі військової агресії на Сході України промисловість знаходилася у режимі значної турбулентності. Урядом країни прийнято логічне рішення щодо розірвання торгово-економічних зв'язків із Росією, що відчутно відобразилося на фінансово-економічних результатах діяльності промислових підприємств, але в той же час з метою відновлення прибуткової діяльності підприємства поступово почали налагоджувати нові бізнес-зв'язки щодо взаємодії з новими партнерами й опановувати нові ринки реалізації промислової продукції.

Кількість підприємств переробної промисловості України відображено на рис. 2.2.

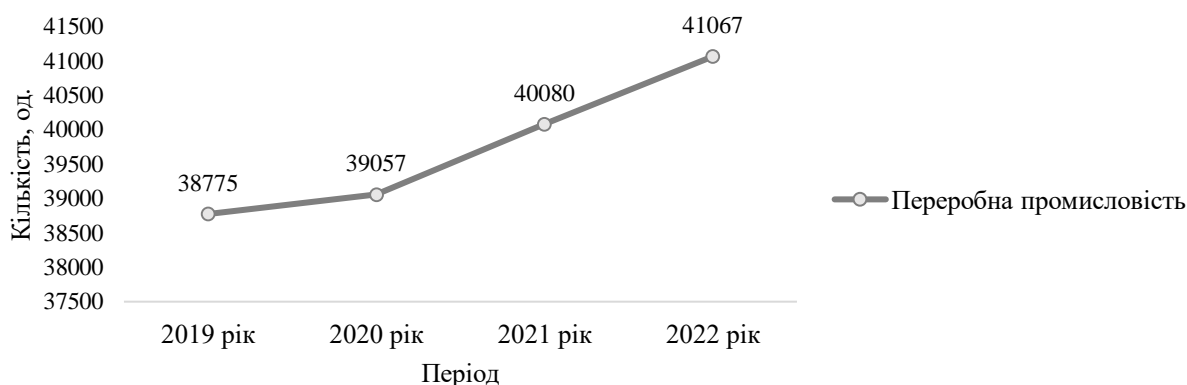


Рисунок 2.2 Кількість діючих підприємств переробної промисловості України 2019-2022 рр.

Джерело: власна розробка автора [47].

Щодо кількості переробних підприємств України ми спостерігаємо, що протягом аналізованого періоду вона підвищується. Потреба в підприємствах

переробної промисловості визначається величезним рядом факторів, таких як внутрішні та зовнішні ринки збуту, економічні можливості, науково-технічний потенціал тощо. Наприклад, певна кількість підприємств може бути достатньо для забезпечення внутрішнього ринку, але це не означає, що це відповідає потребам країни на міжнародному ринку.

Отже, кількість підприємств переробної промисловості в Україні повинна бути зорієнтована на забезпечення потреб внутрішнього та зовнішнього ринків, оптимізацію виробництва, підвищення якості продукції та конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Розглянемо скільки ж підприємств в Україні виготовляють деталі до автотранспорту (рис. 2.3).

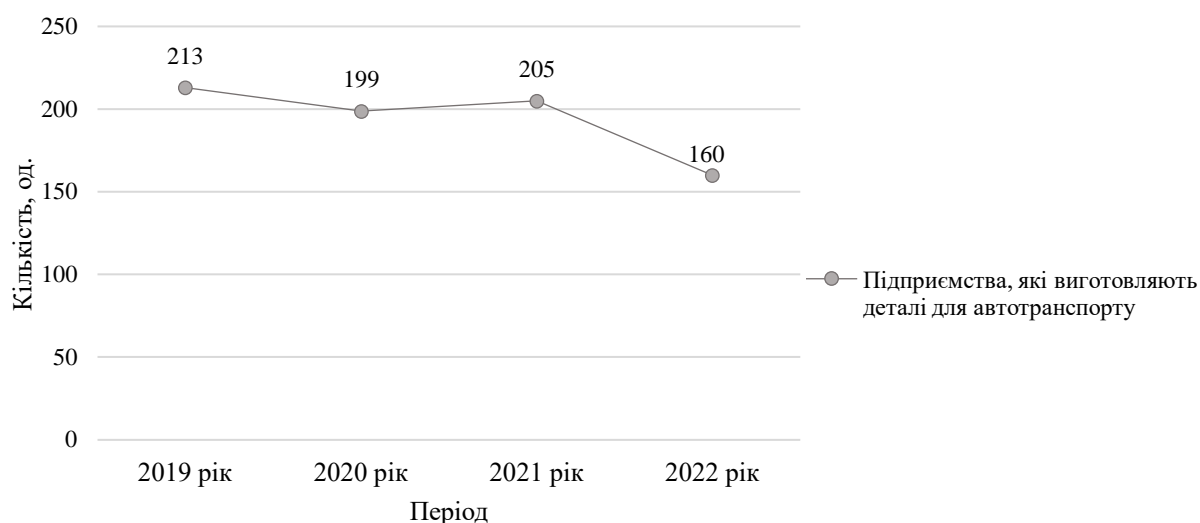


Рисунок 2.3 Кількість діючих підприємств України, які виготовляють деталі для автотранспорту 2019-2022 рр.

Джерело: власна розробка автора [47].

Кількість підприємств, які виготовляють деталі для автотранспорту в Україні за 2019-2022 рр. зменшується. Зниження попиту на автотранспортні деталі може бути викликане економічним спадом або зміною споживчого попиту на ринку.

Впровадження нових технологій може знизити потребу в деяких видах деталей або зробити їх виготовлення менш вигідним з точки зору витрат.

Підприємства можуть переміщати виробництво в інші країни, де витрати на працю або виробництво дешевше. Якщо попит на конкретні моделі автомобілів знижується або змінюється, це може вплинути на виробництво деяких деталей, що використовуються в цих моделях.

Загалом, зниження кількості підприємств для автотранспорту може бути результатом впливу різних внутрішніх та зовнішніх факторів, які обумовлюють зміни в ринкових умовах та виробничих можливостях.

Працівники підприємств переробної промисловості міститься на рис. 2.4.

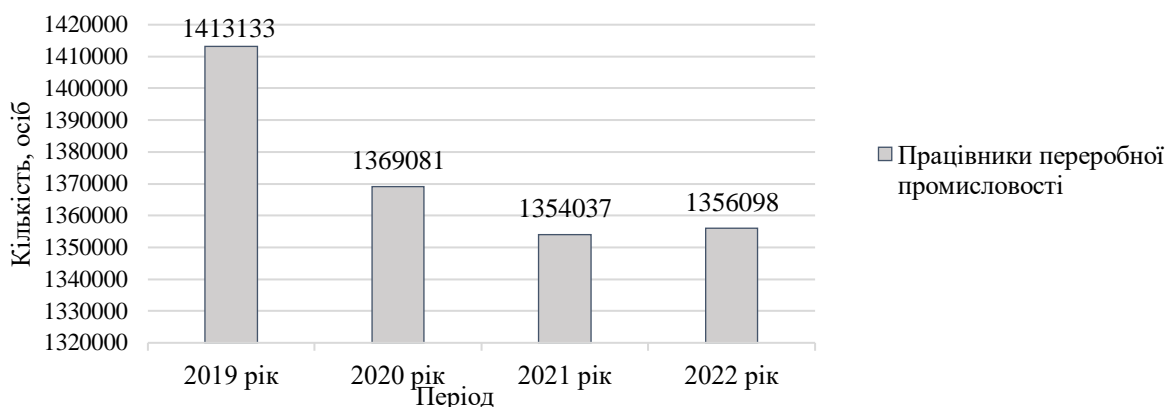


Рисунок 2.4 Кількість зайнятих працівників переробної промисловості 2019-2022 рр.

Джерело: власна розробка автора [47].

Дані рисунку 2.4 показують, що кількість працівників які виготовляють продукцію переробної промисловості у 2022 році значно зменшилася в порівнянні з 2019 роком, а от з 2021 році збільшилася на 2061 особу. Кількість працівників у переробній промисловості залежить від ряду факторів, включаючи обсяг виробництва, розвиток технологій, попит на продукцію та автоматизацію виробництва.

Позитивні аспекти збільшення кількості працівників у переробній промисловості включають: економічний розвиток, зменшення безробіття, підвищення життєвого рівня, розвиток регіонів тощо.

Отож, рішення про збільшення або зменшення кількості працівників у переробній промисловості повинно бути зроблено з урахуванням багатьох факторів, включаючи економічні, соціальні та екологічні аспекти.

Кількість працівників, які виготовляють деталі для автотранспорту зображено на рис. 2.5.

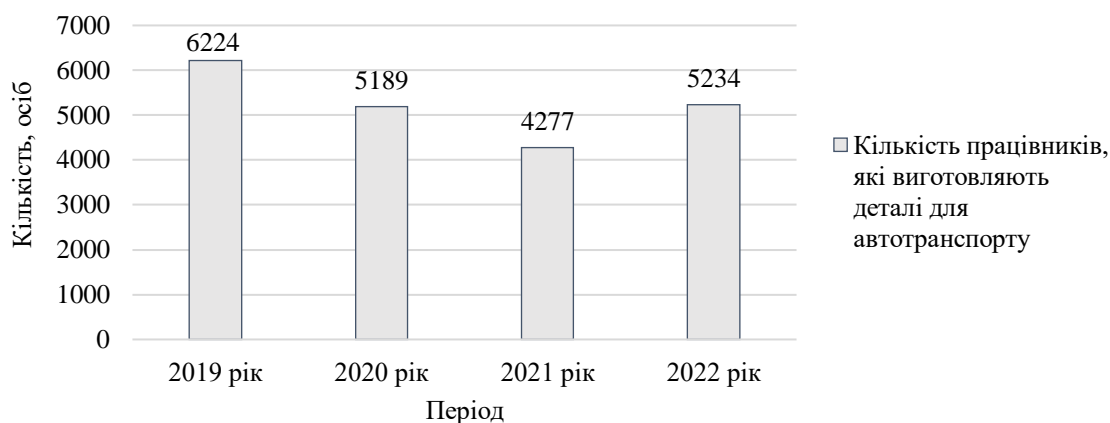


Рисунок 2.5 Кількість працівників, які виготовляють деталі для автотранспорту 2019-2022 рр.

Джерело: власна розробка автора [47].

Порівнюючи 2022 рік з 2019 ми бачимо, що кількість працівників знижується. Дане зменшення може бути обумовлене декількома причинами: використання автоматизованих систем та роботизованих технологій може зменшити потребу в ручній праці для виготовлення деталей; вдосконалення процесів виробництва може знизити час, необхідний для виготовлення деталей, та вимагати меншу кількість працівників для досягнення того ж обсягу виробництва; підприємства можуть зменшувати кількість працівників у зв'язку з економічною нестабільністю, низьким попитом на продукцію або збільшенням конкуренції тощо.

Розглянемо обсяг реалізованої продукції переробної промисловості та зокрема деталей за допомогою рис. 2.6.

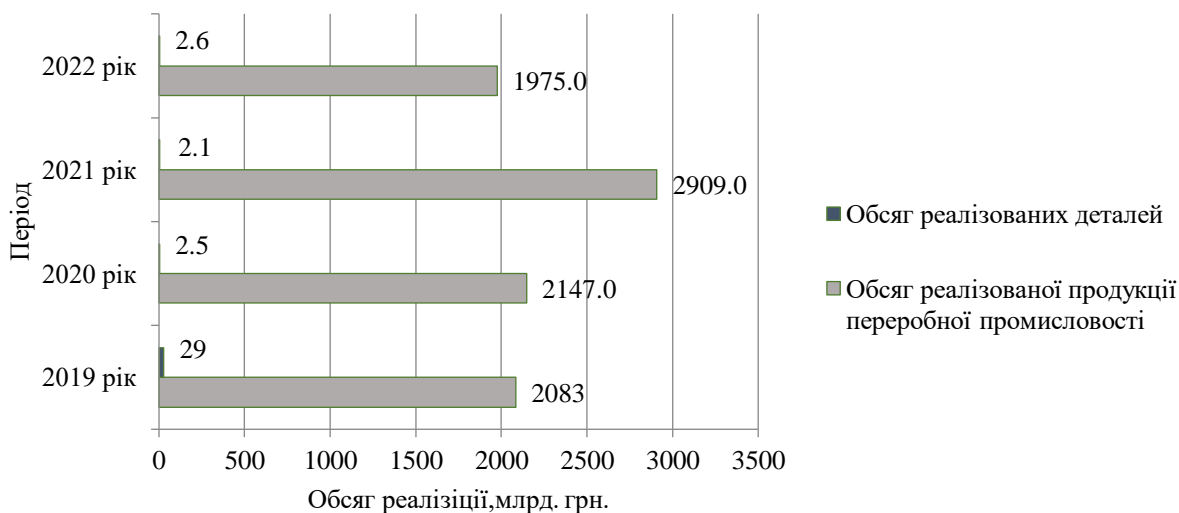


Рисунок 2.6 Обсяг реалізованої продукції переробної промисловості та деталей 2019 – 2022 рр.

Джерело: власна розробка автора [47].

З даних рис. 2.6 можемо спостерігати зниження обсягу реалізації продукції переробної промисловості, якщо в 2021 р. було реалізовано продукції на суму 2909 млрд. грн., то у 2022 р. це тільки 1975 млрд. грн., що на 934 млрд. грн. менше, відповідно зменшуються обсяги виробництва продукції переробної промисловості, що є негативним явищем. Дивлячись на обсяг реалізації деталей бачимо, що він протягом 2019-2022 рр. підвищується, що є позитивним явищем для підприємства, якщо підприємство готове до цього зростання і має належні ресурси та системи контролю якості.

Причинами зменшення обсягів реалізованої промислової продукції слугують:

- 1) низький попит – зменшення споживчого попиту на продукцію компаній може призвести до скорочення виробництва;
- 2) економічні труднощі – економічні кризи, рецесії або інші труднощі можуть призвести до скорочення виробництва на підприємствах;
- 3) збільшення конкуренції – підвищена конкуренція на ринку може призвести до скорочення обсягів виробництва, особливо, якщо компанії не можуть конкурувати за ціною або якістю.

Наслідки зменшення обсягу реалізованої продукції переробної промисловості: зменшення прибутку, зменшення податкових надходжень, нестабільність ринку тощо.

Враховуючи ці наслідки, компанії повинні розвивати стратегії адаптації до зміни умов та пошуку нових можливостей для розвитку та вирішення проблем [48, 49].

Витрати на виготовлення продукції відображаються на рис. 2.7.

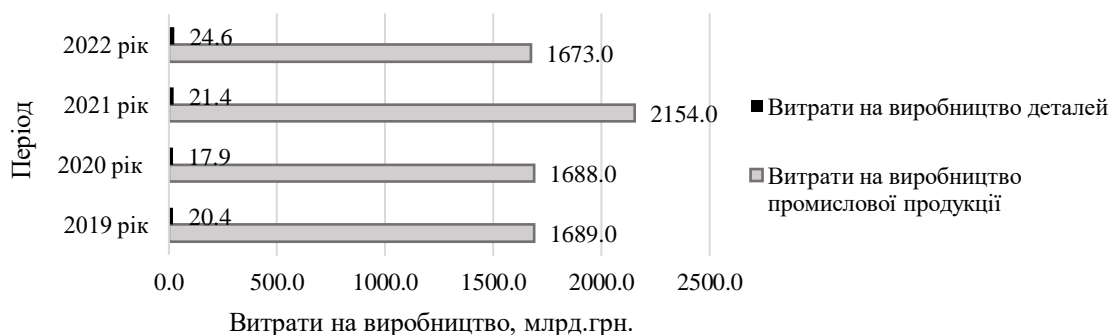


Рисунок 2.7 Витрати на виробництво промислової продукції та деталей для автотранспорту 2019-2022 рр.

Джерело: власна розробка автора [47].

Витрати на виробництво продукції переробної промисловості у 2022 році зменшилися в порівнянні з 2021 роком, а якщо порівнювати з 2019 та 2020 роком то залишилися на одному рівні. Щодо витрат на деталі для автотранспорту то протягом аналізованого періоду вони то збільшуються.

Зміна витрат на виробництво продукції переробної промисловості може бути обумовлена різними факторами і стратегіями підприємства.

Збільшення витрат може бути обумовлене:

1. *Ростом цін на сировину і матеріали:* якщо ціни на сировину та матеріали зростають, витрати на виробництво також можуть збільшуватися;

2. *Впровадженням нових технологій:* витрати можуть збільшитися при впровадженні нових високоефективних технологій, хоча в майбутньому це може принести вигоду через підвищену продуктивність і якість;

3. *Збільшенням обсягу виробництва*: якщо попит на продукцію зростає, підприємства можуть збільшити витрати для збільшення обсягів виробництва та задоволення попиту;

Зменшення витрат може бути обумовлене:

1. *Оптимізацією виробничих процесів*: впровадженням оптимізованих технологій та вдосконаленням виробничих процесів можна зменшити витрати;

2. *Ефективним управлінням запасами*: ефективно управління запасами може допомогти уникнути перевитрат на складські утримання і позбутися застарілих матеріалів;

3. *Енергоефективністю*: раціональне використання енергії може зменшити витрати на комунальні послуги та сприяти зменшенню витрат.

В ідеалі, підприємство повинно прагнути до ефективного використання ресурсів та оптимізації витрат, щоб забезпечити конкурентоспроможність на ринку та зберегти прибутковість. Витрати повинні бути розглянуті в контексті рівня якості продукції, задоволення потреб клієнтів та конкурентоспроможності на ринку.

Завершальним етапом нашого дослідження буде оцінка фінансових результатів переробної промисловості та деталей зокрема (рис. 2.8, 2.9).

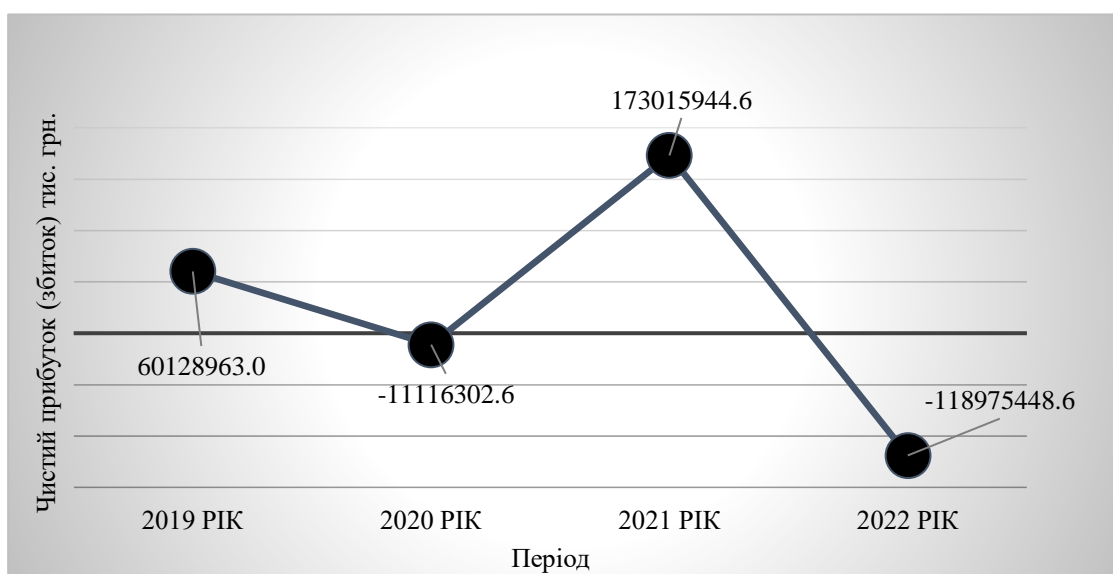


Рисунок 2.8 Динаміка фінансового результату переробної промисловості 2019-2022 рр.

Джерело: власна розробка автора [47].

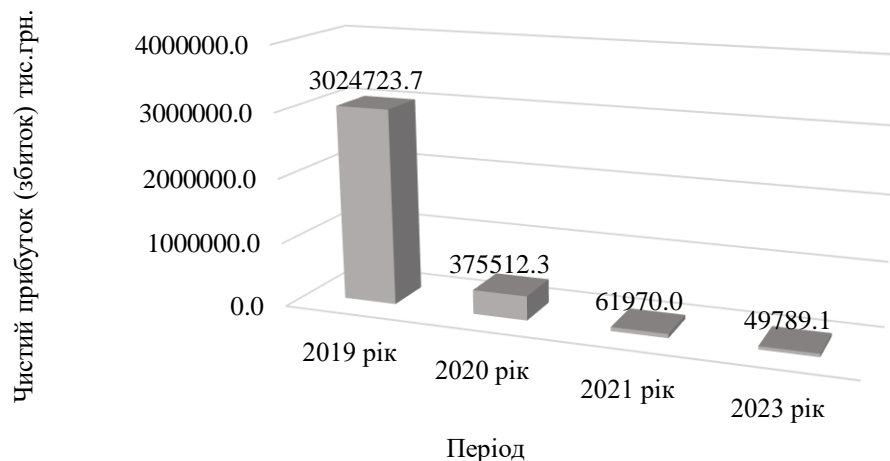


Рисунок 2.9 Динаміка фінансового результату виробництва деталей для автотранспорту 2019-2022 рр.

Джерело: власна розробка автора [47].

Розглянувши дані фінансових результатів спостерігаємо, що у 2019 та 2021 роках підприємства переробної промисловості отримують прибуток, а от 2020 та 2022 є збитковими, щодо підприємств з виготовлення деталей то за аналізований період ми отримуємо прибуток, але він постійно знижується у 2022 р. в порівнянні з 2019 р. він зменшився на 2974934,6 тис. грн., а з 2021 р. на 12180,9 тис. грн.

Зменшення прибутків в виробництві деталей для автотранспорту можуть бути спричинені різноманітними причинами. Ось кілька можливих факторів, які можуть вплинути на зниження:

1. *Неефективний управлінський процес:* несправжнє планування виробництва, недоцільна розстановка ресурсів, неефективний контроль за виробництвом можуть призвести до зниження прибутку;

2. *Низька якість сировини та матеріалів:* використання низькоякісних матеріалів може вести до виробництва низькоякісних продуктів, які не відповідають стандартам і не знаходять попит серед споживачів;

3. *Проблеми зі стоками та обіговими засобами:* надмірні запаси готової продукції, неправильний облік запасів, витрати на зберігання і транспортування можуть призвести до збитків;

4. *Виробничі дефекти та відхилення від стандартів*: надмірна кількість відбракованих деталей та відхилення від технічних стандартів можуть вивести на підприємство великі фінансові втрати;

5. *Низька ефективність виробничого процесу*: застосування застарілих технологій, неправильне використання обладнання, неякісний технічний облік можуть знизити продуктивність та збільшити витрати на виробництво тощо.

Отже, рішенням для уникнення збитків може бути оптимізація управлінського процесу, покращення якості та технічних характеристик продукції, підвищення ефективності виробничого процесу та вдосконалення системи управління персоналом.

До складу підприємств, що виготовляють деталі для автотранспорту належить Товариство з Обмеженою Відповідальністю «Виробничо-Комерційна Фірма «Будсервіс», яка є юридичною особою та діє на умовах загальної системи оподаткування є платниками ПДВ.

Основними видами діяльності, якими займається ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» є виробництво інших вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів та оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів.

Проаналізуємо основні показники діяльності ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» з використанням фінансової звітності, а саме форма 1 (Баланс) та форма 2 (Звіт про фінансові результати) (табл. 2.1).

Таблиця 2.1. – Основні показники діяльності ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» за 2020-2022 рр.

| Показник | Од. виміру | Значення показників у відповідному періоді | | | Темпи росту за роками, % | | |
|------------------------------------|------------|--|--------|--------|--------------------------|-----------|-----------|
| | | 2020 | 2021 | 2022 | 2021/2020 | 2022/2021 | 2022/2020 |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 |
| Зареєстрований капітал | тис. грн. | 687,1 | 687,1 | 687,1 | 100 | 100 | 100 |
| Первісна вартість основних засобів | тис. грн. | 3844,7 | 3786,3 | 4103,2 | -1,52 | 8,37 | 6,72 |
| Знос основних засобів | тис. грн. | 2333,0 | 2460,1 | 2666,9 | 5,5 | 8,4 | 14,3 |

Продовження таблиці 2.1

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 |
|--|-----------|---------|---------|---------|-------|---------|---------|
| Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) | тис. грн. | 11643,3 | 13642,4 | 9493,9 | 17,2 | -30,4 | -18,46 |
| Дохід від іншої діяльності | тис. грн. | 9,0 | 422,8 | 437,5 | 4597 | 3,47 | 4761 |
| Витрати на виробництво продукції | тис. грн. | 11652,3 | 14065,2 | 9931,4 | 20,7 | -29,39 | -14,77 |
| Інші витрати | тис. грн. | 37,9 | 22,2 | 278 | -41,4 | 1152 | 633,5 |
| Чистий прибуток (збиток) | тис. грн. | 602,6 | 623,4 | (33,8) | 3,45 | -105,4 | -105,6 |
| Середньоспискова чисельність працівників | осіб | 25 | 24 | 23 | -4 | -4,17 | -8 |
| Середньорічний розмір дебіторської заборгованості | тис. грн. | 3277,1 | 4450,95 | 3704,6 | 35,82 | -16,77 | 13,05 |
| Середньорічний розмір кредиторської заборгованості | тис. грн. | 3257,55 | 2795,9 | 1699,15 | -14,2 | -39,23 | -47,94 |
| Валюта балансу на кінець періоду | тис. грн. | 8980,7 | 8538,9 | 7376,8 | -1,58 | -13,6 | -17,86 |
| Коефіцієнт оборотності активів | | 1,35 | 0,78 | 0,60 | -42,2 | -23,08 | -55,55 |
| Коефіцієнт рентабельності продукції | | 1,07 | 1,03 | 0,96 | -3,74 | -6,8 | -10,28 |
| Коефіцієнт рентабельності власного капіталу | | 0,11 | 0,11 | (0,005) | 0 | -104,54 | -104,54 |
| Коефіцієнт фінансової автономії | | 0,61 | 0,63 | 0,73 | 3,28 | 15,87 | 19,67 |

Джерело: побудовано за даними підприємства.

На основі даних таблиці можемо зробити наступні висновки: зареєстрований капітал підприємства ТЗОВ «ВКФ «Будсервіс» становить 687,1 тис. грн., первісна вартість основних засобів у 2020 р. 3844,7 тис.грн., у 2021 р. первісна вартість зменшилася до 3786,3 тис. грн., тобто на 1,52%, а у 2022 р. збільшилася до 4103,2 тис. грн., тобто на 8,37%, показники зносу основних засобів протягом аналізованого періоду зростають.

Проаналізувавши показник чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) бачимо, що протягом 2020-2021 рр. він збільшився, а у 2022 році в порівнянні з 2021 роком він знизився на 30,4%. Щодо доходу від іншої діяльності спостерігаємо стрімке збільшення.

Щодо витрат на виробництво продукції, то з даних таблиці ми спостерігаємо їх збільшення у 2021 р. в порівнянні з 2020 р. на 20,7%, у 2022 р. в порівнянні з

2021 р. зменшення на 29,39%, що є позитивним для підприємства, також у 2022 р. бачимо стрімке збільшення інших витрати в порівнянні з 2021 р.

Аналізуючи чистий прибуток підприємства ми бачимо, що він збільшується у 2023 р. на 3,45% в порівнянні з 2020 р., а от у 2022 р. спостерігаємо, що аналізоване підприємство отримало збиток, що є негативним явищем.

Середньорічний розмір дебіторської заборгованості у 2021 р. в порівнянні з 2020 р. підвищився на 35,82%, у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. знизилася на 16,77%, а середній розмір кредиторської заборгованості у 2021 р. зменшився на 39,23%, а у 2022 р. зменшився на 47,94%.

Щодо валюти балансу то ми спостерігаємо зниження протягом 2020-2022 р. – це є негативним для підприємства та свідчить про спад господарської діяльності підприємства.

Дані показують, що ефективність використання активів підприємства знижується. Якщо в 2020 році на кожну гривню залучених коштів було надано послуг на суму 1,35 гривень, то в 2022 тільки 0,60.

Коефіцієнт рентабельності продукції показує, що протягом 2020-2022 рр. рентабельність продажів залишається на стабільному, хоча у 2022 р. бачимо невелике зниження.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу протягом 2020-2021 рр. має однакове значення, а от у 2022 знизився, що є негативним явищем для підприємства.

Коефіцієнт фінансової автономії підприємство ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» протягом 2020 – 2022 років збільшується, і у 2022 воно здатне профінансувати 73% активів за рахунок власного капіталу.

Отже, проаналізувавши основні економічні показники можна зробити висновок, що прибутковість підприємства ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» протягом аналізованого періоду знижується. На дане зниження вплинуло збільшення витрат на сировину та матеріали.

2.2. Організація обліку виробничої собівартості продукції

Організація обліку собівартості на підприємстві включає в себе ряд головних кроків та процедур. Забезпечення точного обліку собівартості дозволяє підприємствам ефективно управляти виробничими витратами, приймати обґрунтовані управлінські рішення та визначати цінову політику.

Основні етапи організації обліку собівартості на ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» включають:

1. Визначення складових собівартості:

- прямі матеріальні витрати: вартість матеріалів, які безпосередньо входять у склад виробленого продукту (сировина, напівфабрикати та інші матеріали);

- прямі витрати на оплату праці: заробітна плата працівників зайнятих у виробництві деталей;

- загальновиробничі витрати: накладні витрати на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і обладнання;

- амортизація: вартість зносу та старіння обладнання та інших виробничих активів. Амортизація враховується для розподілу вартості цих активів протягом їхнього придатного до використання терміну;

- витрати на якість: витрати, пов'язані з забезпеченням якості продукції, включаючи витрати на внутрішні та зовнішні контролю, тестування та виправлення дефектів;

- витрати на управління та адміністрування: загальні витрати, пов'язані з управлінням виробництвом та адміністративною діяльністю підприємства, такі як витрати на керівництво, бухгалтерію, правову підтримку та інше;

- витрати на збут та маркетинг: витрати на рекламу, та інші заходи, спрямовані на забезпечення реалізації продукції;

інші витрати: включають інші витрати, які впливають на собівартість продукції.

2. Вивчення технологічного процесу, який на ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» включає:

- планування та розробку дизайну деталей;
- перетворення сировини (металеві заготовки, пластмаси тощо) в основні матеріали для виготовлення деталей;
- використання різних методів механічної обробки, таких як токарно-фрезерні операції, свердління, фрезерування, шліфування і т.д., для формування деталей з сировини;
- застосування термічних методів, таких як закалка, відпускання, для поліпшення механічних властивостей матеріалів;
- нанесення захисних покриттів (фарбування, гальванічне покриття, антикорозійні заходи) для збереження деталей та поліпшення їхнього зовнішнього вигляду;
- збирання окремих деталей в єдиний виріб (якщо це необхідно) та їхнє складування до моменту використання або відправлення;
- проведення контролю якості на різних етапах виробництва для виявлення та усунення дефектів;
- останній етап, де готові деталі пакуються для транспортування або відправлення клієнту.

Організаційно-технологічна структура виробництва і реалізації продукції підприємства ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» відображена на рисунку 2.10.

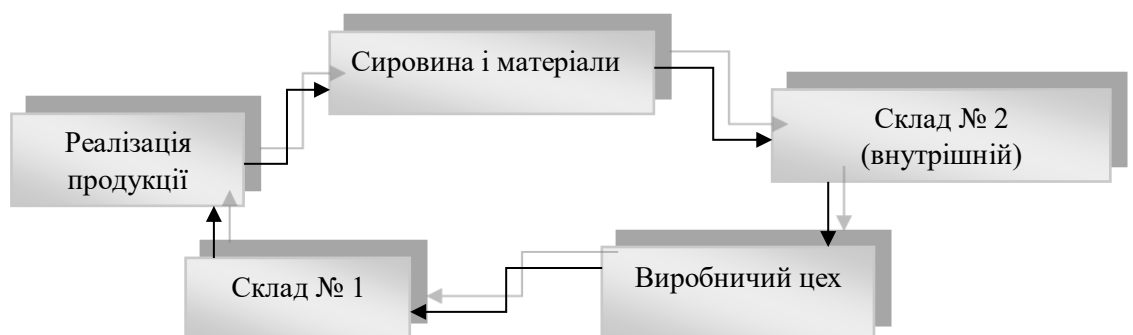


Рисунок 2.10 Організаційно-технологічна структура виробництва і реалізації продукції на ТзОВ «ВКФ «Будсервіс»

Джерело: побудовано за даними підприємства.

Сировину і матеріали для виготовлення продукції підприємство одержує від постачальників і зберігають у складі № 2, який використовується для зберігання матеріалів. Далі сировина і матеріали передаються у виробничий цех де здійснюється сам процес виготовлення продукції. Виготовлена продукція направляється у склад № 1 для зберігання готової продукції, а уже зі складу покупцям.

3. *Визначення складових загальновиробничих витрат та їх розподіл.* Загальновиробничі витрати підприємство ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» поділяє на змінні і постійні.

Підприємство ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» до складу змінних загальновиробничих витрат відносить:

1) нарахування заробітної плати працівникам управління цехами, нарахування єдиного соціального внеску на дану заробітну плату, оплата відряджень апарату управління цехами тощо;

2) витрати на ремонт основних засобів з підтримки їх в робочому стані;

3) витрати на електроенергію;

4) перевезення матеріалів зі складу в цех та готової продукції з цеху в склад тощо.

Підприємство ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» до складу постійних загальновиробничих витрат відносить:

1) амортизація основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів;

2) витрати на опалення та водопостачання цехів та дільниць;

3) витрати на вдосконалення технології і організації виробництва (оплата працівників зайнятих над удосконаленням виробництва, витрати матеріалів тощо).

Постійні загальновиробничі витрати підлягають подальшому розподілу в результаті якого виникають постійно-розподілені і постійно-нерозподілені загальновиробничі витрати.

Постійно-розподілені загальновиробничі витрати відносяться до собівартості виробленої продукції (рахунок 23 «Виробництво»), а постійно-нерозподілені – до собівартості реалізації (рахунок 90 «Собівартість реалізації»).

Розподіл загальновиробничих витрат підприємство ТЗОВ «ВКФ «Будсервіс» здійснює пропорційно до матеріальних витрат.

4. *Впровадження системи збору даних.* Видача матеріалів та комплектуючих для виробництва деталей відбувається згідно з робочим замовленням, інформація фіксується в системі обліку ТЗОВ «ВКФ «Будсервіс». Отримавши матеріали деталі виготовляються згідно технологічного процесу описаного вище. Після проходження всього технологічного процесу виготовлення деталей та всіх відповідних операцій, бухгалтерія ТЗОВ «ВКФ «Будсервіс» вносить дані про виробництво в систему обліку для подальшого аналізу та звітності.

5. Здійснення обліку витрат на виробництво продукції.

Для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції ТЗОВ «ВКФ «Будсервіс» використовує рахунок 23 «Виробництво» (рис. 2.11).

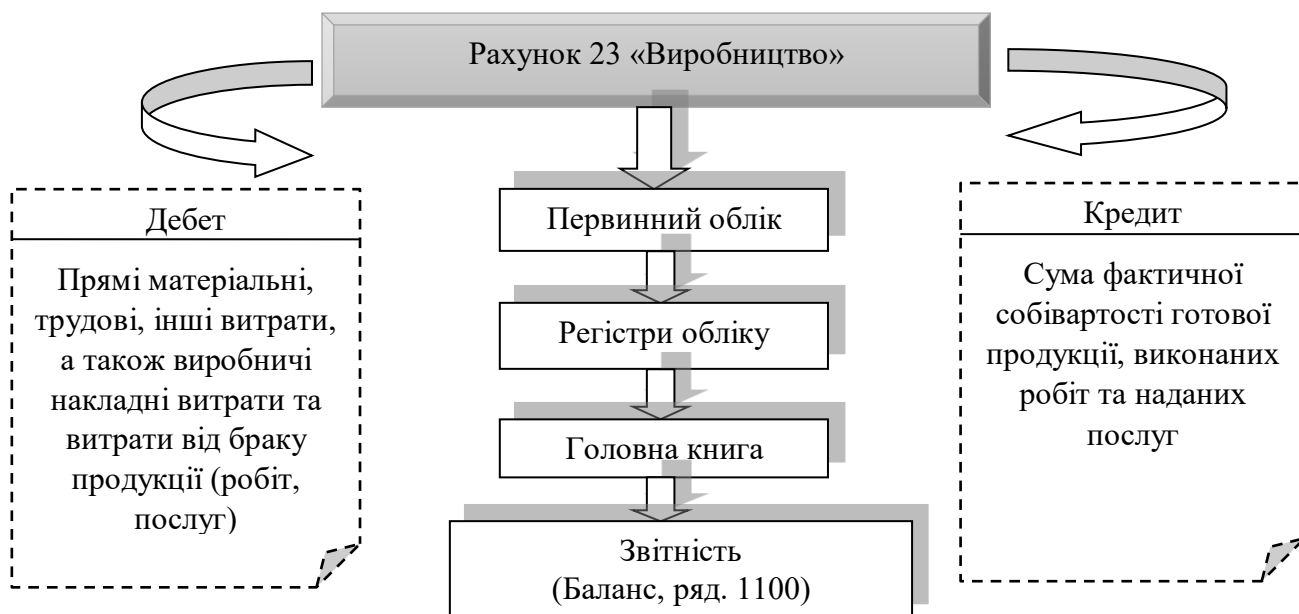


Рисунок 2.11 Загальна схема організації обліку витрат виробництва на ТЗОВ «ВКФ «Будсервіс»

Джерело: побудовано за даними підприємства.

Собівартість продукції ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» визначається заступником головного бухгалтера на підставі таких документів:

- накладних на відпуск матеріалів у виробництво;
- відомостей про нарахування заробітної плати;
- відомостей нарахування основних засобів;
- розрахунку розподілу загальновиробничих витрат;
- бухгалтерські довідки про списання і нарахування інших витрат.

Кореспонденції рахунків з обліку витрат на виробництво продукції ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» відображено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. – Кореспонденції рахунків з обліку витрати на виробництво продукції підприємства ТзОВ «ВКФ «Будсервіс»

| Зміст господарської операції | Кореспонденція рахунків | | Сума, грн. |
|---|-------------------------|--|------------|
| | Дебет | Кредит | |
| На виготовлення продукції втрачено сировину і матеріали | 23 «Виробництво» | 201 «Сировина і матеріали» | 35 000 |
| Нарахована заробітна плата основних робітників | 23 «Виробництво» | 661 «Розрахунки за заробітною платою» | 9 000 |
| Нарахування єдиного соціального внеску на заробітну плату основних робітників | 23 «Виробництво» | 651 «Розрахунки із загальнообов'язкового державного соціального страхування» | 1 980 |
| Нарахована амортизація на верстати | 23 «Виробництво» | 131 «Знос основних засобів» | 3 000 |
| Витрачено малоцінних швидкозношуваних предметів на ремонт станків | 23 «Виробництво» | 22 «Малоцінні швидкозношувані предмети» | 1 500 |
| Списано постійно розподілені загально виробничі витрати | 23 «Виробництво» | 91 «Загальновиробничі витрати» | 150 |
| Отримано з виробництва готову продукцію | 26 «Готова продукція» | 23 «Виробництво» | 50 630 |

Джерело: побудовано за даними підприємства.

Виготовлена продукція підлягає реалізації (продажу). Для відвантаження продукції покупцям ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» використовує:

- товарно-транспортну накладну;

– видаткову накладну;

Товарно-транспортна накладна оформляється на кожну партію реалізованої продукції (товарів) у чотирьох примірниках.

Видаткова фіксує факт отримання/передачі готової продукції, товарів або послуг і по суті завершує купівлю-продажу між продавцем і покупцем.

Що стосується звітності по собівартості продукції то даний показник має відображення у «Звіті про фінансові результати» (форма №2-М) у рядку 2050, крім собівартості у цьому звіті відображаються «Інші операційні витрати» рядок 2180 та «Інші витрати» рядок 2270.

Отже, організація обліку собівартості продукції є важливим етапом для кожного підприємства, оскільки вона надає можливість детального аналізу витрат та управління ними. Правильно налагоджений облік собівартості дозволяє ефективно управляти виробничим процесом, приймати обґрунтовані стратегічні рішення та досягати фінансової стійкості.

2.3. Аналіз формування собівартості виробництва деталей для автотранспортних засобів

Вивчення стану і розвитку виробничо-господарської діяльності підприємства у взаємозв'язку з його технічним рівнем і соціальним розвитком колективу для оцінки виконання заданих показників, виявлення внутрішньогосподарських резервів і підвищення ефективності виробництва є основним завданням проведення діагностики діяльності підприємства. При його виконанні використовуються матеріали обліку оперативної, статистичної і бухгалтерської звітності, нормативні і планові дані, технічна інформація; визначається вплив на ефективність виробничої діяльності техніки і технології, організації виробництва і праці, планування і керування, фінансування, кредитно-грошових відносин. Якість аналізу забезпечується застосовуваними

методами і прийомами, повнотою і вірогідністю інформації, кваліфікацією виконавця.

Аналіз формування собівартості продукції підприємства є важливим етапом в управлінні бізнесом, який допомагає визначити вартість виробництва, зрозуміти структуру витрат та знайти можливості для їх оптимізації. До головних причин його проведення належать:

1. *Ефективність виробництва*: допомагає визначити найбільш ефективні та неефективні аспекти виробництва. Це дає можливість підприємствам оптимізувати виробничі процеси та знизити витрати.

2. *Прийняття управлінських рішень*: надає інформацію для управлінських рішень, дозволяючи керівництву підприємства приймати обґрунтовані рішення щодо ціноутворення, обсягів виробництва, розвитку нових продуктів тощо.

3. *Ціноутворення продукції*: вивчення собівартості допомагає встановити правильну ціну на продукцію, яка покриє всі витрати плюс принесе прибуток.

4. *Конкурентоспроможність*: зниження собівартості може зробити продукцію більш конкурентоспроможною на ринку, особливо, якщо це дозволяє знизити роздрібну ціну для споживачів.

5. *Виявлення неефективності*: аналіз собівартості може допомогти виявити надмірні витрати або неефективність у виробництві, що потребує корекції.

6. *Планування бюджету*: інформація про собівартість продукції є важливою для планування фінансового бюджету підприємства.

7. *Вдосконалення якості продукції*: допомагає виявляти можливості для вдосконалення якості продукції, зменшення браку та покращення обслуговування клієнтів.

Проведемо аналіз витрат, які складають собівартість продукції ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» табл. 2.3.

Таблиця 2.3. –Динаміка собівартості продукції за елементами витрат
ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» за 2020-2022 роки

| Елементи витрат | 2020 рік | 2021 рік | 2022 рік | Відхилення | | | |
|----------------------------------|-----------|-----------|-----------|----------------------|-------------|----------------------|-------------|
| | тис. грн. | тис. грн. | тис. грн. | 2021/2020 | | 2022/2021 | |
| | | | | абсолютне, тис. грн. | відносне, % | абсолютне, тис. грн. | відносне, % |
| Матеріальні витрати | 7728,7 | 8679,6 | 5497,3 | 950,9 | 12,3 | -3182,3 | -36,7 |
| Витрати на оплату праці | 1637,6 | 2121,6 | 1927,6 | 484 | 29,5 | -194 | -9,1 |
| Відрахування на соціальні заходи | 360 | 467 | 424 | 107 | 29,7 | -43 | -9,2 |
| Амортизація | 1091,7 | 1373,8 | 1070,1 | 282,1 | 25,8 | -303,7 | -22,1 |
| Інші витрати | 405,6 | 640 | 933,4 | 234,4 | 57,79 | 293,4 | 45,84 |
| Разом витрат | 11223,6 | 13282 | 9852,4 | 2058,4 | х | -3429,6 | х |

Джерело: побудовано за даними підприємства.

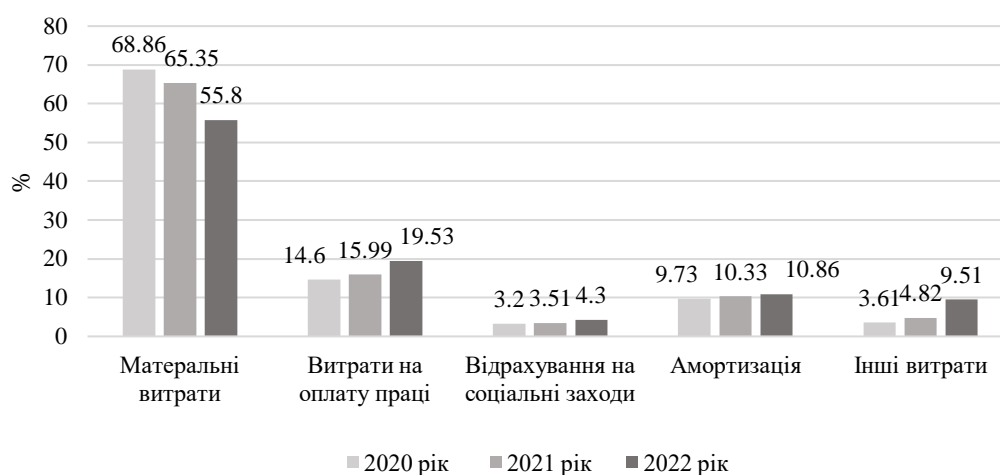


Рисунок 2.12 Структура витрат ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» за елементами за 2020-2022 роки, %

Джерело: побудовано за даними підприємства.

З даних таблиці 2.3 можемо зробити висновок, що більшу частину витрат складають матеріальні витрати, що є абсолютно нормальним явищем для аналізованого підприємства. Цей елемент входить до розрахунку собівартості. Також ми спостерігаємо, що даний показник знизився, у 2020 році він становив 68,86%, у 2021 році 65,35%, а у 2022 році 55,8%. Зниження матеріальних витрат є важливим завданням для багатьох підприємств, оскільки це може призвести до підвищення ефективності виробництва та збільшення прибутковості.

Темпи зменшення витрат на оплату праці за 2022 рік на 9,1 % пов'язані зі зменшенням чисельності працівників та приведенням їх цілісності відповідно до обсягів виробництва.

Витрати на амортизацію за досліджувані роки зменшилася, причиною стало збільшення терміну служби активів.

На рахунок інших витрат, то у 2022 році їх величина складає 9,45% від загальних витрат, що більше ніж у 2021 році на 4,63% тобто спостерігаємо їх зростання.

Разом витрати на продукцію на аналізованому нами підприємстві у 2022 р. становлять 9852,4 тис. грн., у порівнянні з попереднім періодом вони зменшилися 3429,6 тис. грн. Відповідно знизилася виручка від реалізації продукції, тому спостерігаємо погіршення ситуації, так як певний час підприємство не працювало в повну силу через військовий стан в країні, тому необхідно працювати у напрямку збільшення обсягу реалізації.

З даних рисунка 2.12 бачимо за досліджувані роки певним чином змінилась структура витрат. Найбільших змін зазнали матеріальні витрати.

Щодо інших витрат ми спостерігаємо збільшення у 2022 році на 45,84 % або на 293,4 тис. грн. Збільшення інших витрат може бути на рекламу та маркетинг, що свідчити про зростання активності компанії у просуванні своїх товарів на ринку. Однак це також може вказувати на збільшення конкуренції і потребу в додаткових витратах для привертання клієнтів.

З іншого боку, збільшення інших витрат, таких як витрати на енергію чи сировину, може бути пов'язане зі зростанням цін на ринку або іншими зовнішніми факторами.

Наслідки збільшення інших витрат можуть включати зменшення прибутковості підприємства, необхідність перегляду цінової політики, пошук шляхів оптимізації витрат або зміни стратегії розвитку компанії.

Витрати за статтями калькуляції включають різні види витрат, які підприємство урахує при обчисленні собівартості продукції. Складання калькуляцій є важливим для підприємства, оскільки це дозволяє визначити

собівартість продукції, тобто витрати на її виробництво. Це дозволяє підприємству встановити ціну продукції, яка покриє всі витрати та забезпечить прибуток.

Проаналізуємо собівартість виготовленої продукції за статтями калькуляції ТЗОВ «ВКФ «Будсервіс» за кварталами 2022 -2023 років (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. – Динаміка складу собівартості продукції за статтями калькуляції ТЗОВ «ВКФ «Будсервіс» за кварталами 2022 -2023 років, тис. грн

| Стаття витрат | Минулий період (4 кв. 2022р.) | Звітний період (1 кв. 2023 р.) | | Відхилення 1 кв. 2023 року від | | | |
|----------------------------------|----------------------------------|-----------------------------------|-------|------------------------------------|-------|--------------------------|-------|
| | | | | Минулого періоду (4 кв. 2022р.) | | Плану (1 кв. 2023 р.) | |
| | | План | Факт | Сума тис. грн. | % | Сума тис. грн. | % |
| Сировина та матеріали | 634,9 | 717,1 | 709,5 | +74,6 | 11,7 | -7,6 | -1,06 |
| Допоміжні матеріали | 159,4 | 128,2 | 120 | -39,4 | -24,7 | -8,2 | -6,4 |
| Електроенергія | 10,9 | 11,4 | 12,5 | +1,6 | 14,8 | +1,1 | 9,6 |
| Утримання верстатів | 21,8 | 22,8 | 21,3 | -0,5 | -2,3 | -1,5 | -6,8 |
| Заробітна плата | 218,7 | 228,5 | 228,5 | +9,8 | 4,48 | 0 | - |
| Відрахування на соціальні заходи | 48 | 50,2 | 50,2 | +2,2 | 4,58 | 0 | - |
| Виробнича собівартість | 1093,7 | 1158,2 | 1142 | +48,3 | 4,4 | -16,2 | -1,4 |

Джерело: побудовано за даними підприємства.

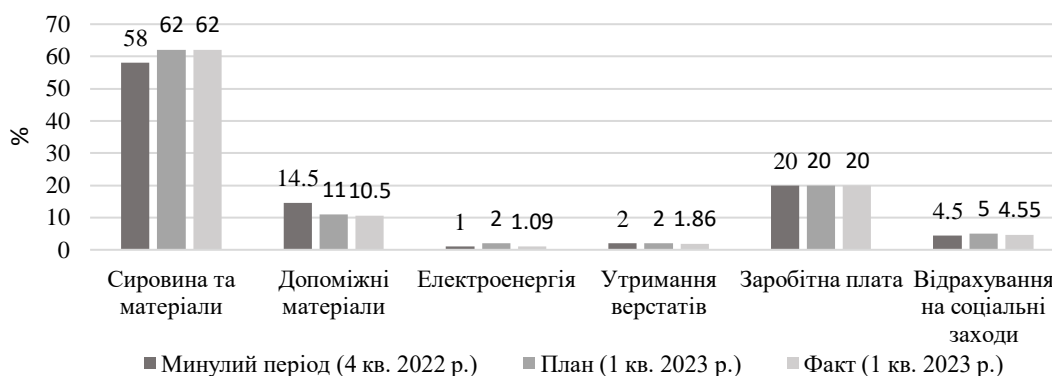


Рисунок 2.13 Динаміка структури витрат за статтями калькуляції 2022-2023 роки

Джерело: побудовано за даними підприємства.

З даних, що переховані вище, ми бачимо, що виробнича собівартість за звітний період у порівнянні з минулим періодом (4 кв. 2022 р.) збільшилася на 48,3 тис. грн. На дане збільшення вплинуло зростання статей сировини та матеріалів на 11,7%, електроенергії на 14,8%, заробітної плати на 4,48% та відрахувань на соціальні заходи на 4,58%.

Щодо структури ми спостерігаємо, що найбільшу питому вагу займають сировина та матеріали, а на другому місці знаходиться заробітна плата.

Отже, структура виробничих витрат за статтями калькуляції є важливою для підприємств тому, що:

- знання структури виробничих витрат дозволяє підприємствам ефективно бюджетувати та планувати свої фінансові ресурси. Це важливо для розподілу коштів на різні етапи виробництва, закупівлю сировини та матеріалів, оплати праці, рекламу, дослідження і розвиток тощо;

- шляхом порівняння виробничих витрат з планованими і нормативними значеннями підприємство може визначити ефективність своєї виробничої діяльності. Це допомагає у виявленні та коригуванні невиправданих витрат;

- інформація про виробничі витрати є ключовою для прийняття стратегічних та тактичних рішень підприємства. Вона може вплинути на рішення щодо оптимізації виробництва, вибору постачальників, управління запасами, модернізації устаткування та інші важливі аспекти діяльності підприємства тощо. Динаміка витрат на 1 гривню реалізованої продукції ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» за 2020-2022 роки відображено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5. – Динаміка витрат на 1 гривню реалізованої продукції
ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» за 2020-2022 роки

| Показники | 2020 рік | 2021 рік | 2022 рік | Абсолютне відхилення | | Відносне відхилення, % | |
|--|----------|----------|----------|----------------------|-----------|------------------------|-----------|
| | | | | 2021/2020 | 2022/2021 | 2021/2020 | 2022/2021 |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 |
| 1.Обсяг реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн. | 11643,3 | 13642,4 | 9493,9 | 1999,1 | -4148,5 | 17,17 | -30,4 |

Продовження таблиці 2.5

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 |
|---|-------|-------|-------|--------|-------|-------|--------|
| 2.Собівартість реалізованої продукції, тис. грн. | 10818 | 12642 | 8919 | 1824 | -3723 | 16,86 | -29,45 |
| 3.Рівень витрат на 1 грн реалізованої продукції, грн. | 0,929 | 0,927 | 0,940 | -0,002 | 0,013 | -0,3 | 1,4 |

Джерело: побудовано за даними підприємства.

Використання показника витрат на 1 грн. товарної продукції зумовлене тим, що він усуває неоднакові підходи до старої та нової продукції й уможливорює встановлення єдиного завдання для зниження собівартості, яке охоплює як порівнянну, так і непорівнянну продукцію. Цей показник забезпечує зв'язок собівартості з плановим прибутком, утворюючи з ним органічну єдність, а також він дає змогу простежити динаміку зниження собівартості за кілька років.

Використовуючи дані таблиці 2.5, ми провели факторний аналіз витрат на 1 грн. реалізованої продукції за 2021-2022 рр.. На зміну цього показника впливає:

- зміна собівартості реалізованої продукції

$$\Delta h^c = \frac{C^{2022}}{Q^{2021}} - \frac{C^{2021}}{Q^{2021}} = \frac{8919}{13642,4} - \frac{12642}{13642,4} = 0,654 - 0,927 = -0,273$$

Таким чином, зменшення собівартості реалізованої продукції на 3723 тис. грн. привело до зниження витрат на 1 грн. реалізації на 0,273 грн., що є позитивним фактором.

- зміна обсягу реалізованої продукції:

$$\Delta h^q = \frac{C^{2022}}{Q^{2022}} - \frac{C^{2022}}{Q^{2021}} = \frac{8918}{9493,9} - \frac{8918}{13642,4} = 0,940 - 0,654 = 0,286$$

Таким чином, зменшення обсягу реалізованої продукції на 4148,5 тис. грн. приводить до збільшення витрат на 1 грн. реалізації на 0,286 грн., що є негативним фактором зменшення цього показника.

Отже, аналіз собівартості продукції є важливою складовою стратегічного та оперативного управління підприємством, сприяє збільшенню його конкурентоспроможності та стійкості на ринку.

Висновки до розділу 2

У розділі досліджено діяльність підприємств, які виготовляють деталі для автотранспорту та систему організації обліку і аналізу собівартості продукції, що дозволило зробити такі висновки:

1. Проаналізувавши основні статистичні показники ми визначили, що переробна промисловість зазнала стрімких зрушень в галузевій структурі, які спровоковані як фізичним руйнуванням підприємств так і промислової інфраструктури, окупацією територій, міграцією населення у західні регіони та за кордон, логістичними перепонами, а також частково релокацією бізнесу та розривом зв'язків з країнами-агресорками.

2. Встановлено, що організація обліку виробничої собівартості продукції є ключовим аспектом для ефективного управління виробництвом та фінансовою діяльністю підприємства. Підприємство ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» до витрат собівартості виготовленої продукції включає: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; загальновиробничі витрати; інші прямі витрати. Розкрито головні аспекти загальновиробничих витрат підприємства ТзОВ «ВКФ «Будсервіс», які поділяються на змінні і постійні та розподіл загальновиробничих витрат, який підприємство ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» здійснює пропорційно до матеріальних витрат. Належна організація ефективного обліку собівартості допомагає підприємствам управляти витратами, визначати

стратегії оптимізації та приймати обґрунтовані рішення для підвищення ефективності виробництва.

3. Досліджено динаміку основних показників ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» та виробничої собівартості підприємства. Встановлено, що найбільшу частку займають матеріальні витрати, які включають в себе сировину, основні матеріали, та інші матеріальні ресурси, необхідні для виробництва. З'ясовано, що для зменшення загальних втрат та підвищення прибутковості підприємства важливо ефективно управляти та оптимізувати ці матеріальні витрати.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

3.1. Шляхи вдосконалення організації обліку собівартості виробництва деталей для автотранспорту

У наш час бухгалтерський облік передбачає необхідність формування систематизованої інформації про об'єкти та складання на її основі бухгалтерської (фінансової) звітності. Дані відомості вважаються обов'язковими для всіх зацікавлених осіб, оскільки вони розвиваються, відштовхуючись від запитів широкого кола користувачів. При цьому бухгалтерський облік повинен розглядатися як механізм, який здійснює конкретні завдання та вбудований у найбільш широкий інституційний контекст (інституційне середовище).

Належна організація обліку собівартості дозволяє розширювати можливості організації аналітичного обліку, що дає змогу будувати багаторівневі статті витрат, які необхідні для забезпечення потреб управління, й також ведення обліку витрат на собівартість за певними центрами відповідальності [50, с. 86]. Застосування такої схеми калькуляції собівартості дозволить підприємству отримувати дані щодо витрат певних видів ресурсів на одиницю виробу згідно конкретного розділу; визначати витрати згідно видам та групами певної продукції; обліковувати витрати підприємства за окремими підрозділами; обліковувати витрати підприємства за окремими видами чи групами (за умови використання різних рівнів аналітичного обліку).

Основними завданнями організації обліку собівартості є:

- досягнення своєчасного, повного та достовірного відображення в системі обліку фактичних витрат підприємства на виробництво та реалізацію виготовленої продукції;

- здійснення контролю щодо правильного використання сировини, матеріалів, енергоресурсів, палива, фонду заробітної плати працівників та інших ресурсів, дотримуючись встановлених на підприємстві кошторисів витрат щодо обслуговування процесу виробництва та управління;
- обґрунтування доцільності обраного методу калькулювання собівартості виготовленої продукції, правильна організація складання на підприємстві звітних калькуляцій;
- здійснення перевірки виконання планових показників собівартості (планові кошториси витрат) з метою виявити резерви скорочення цих витрат;
- виявлення основних результатів собівартості за цехами й іншими підрозділами підприємства;
- виявлення наявних недоліків та їх усунення в організації виробничих процесів а також матеріально-технічного забезпечення, мета чого полягає в досягненні максимальної економії матеріальних та трудових витрат підприємства й підвищенні рівня продуктивності праці.

Згідно послідовності виконання всіх задач обліку собівартості виробництва пропонуємо для підприємств, які виготовляють деталі розподілити їх на окремі комплекси дій: визначення й розподіл витрат на виробництво продукції, ведення обліку й розподілу комплексних витрат підприємства, здійснення обліку витрат в процесі виробництва, організація обліку незавершеного виробництва, здійснення обліку витрат в основному виробництві, процеси формування зведених реєстрів витрат, що відносять на собівартість продукції, проведення розрахунків з калькуляції собівартості виробленої продукції тощо (рис. 3.1).

Перший рівень передбачає формування й підготовку первинних даних та інформації для організації обліку прямих витрат виробництва, що утворено на місцях первинного виникнення такої інформації. Здійснюється облік витрат на виробництво продукції за окремими підрозділами, що передбачає необхідність організувати систематичне й своєчасне виявлення відхилень витрат від нормативних значень та умов, оперативне проведення обліку й здійснення внутрішнього контролю на підприємстві.

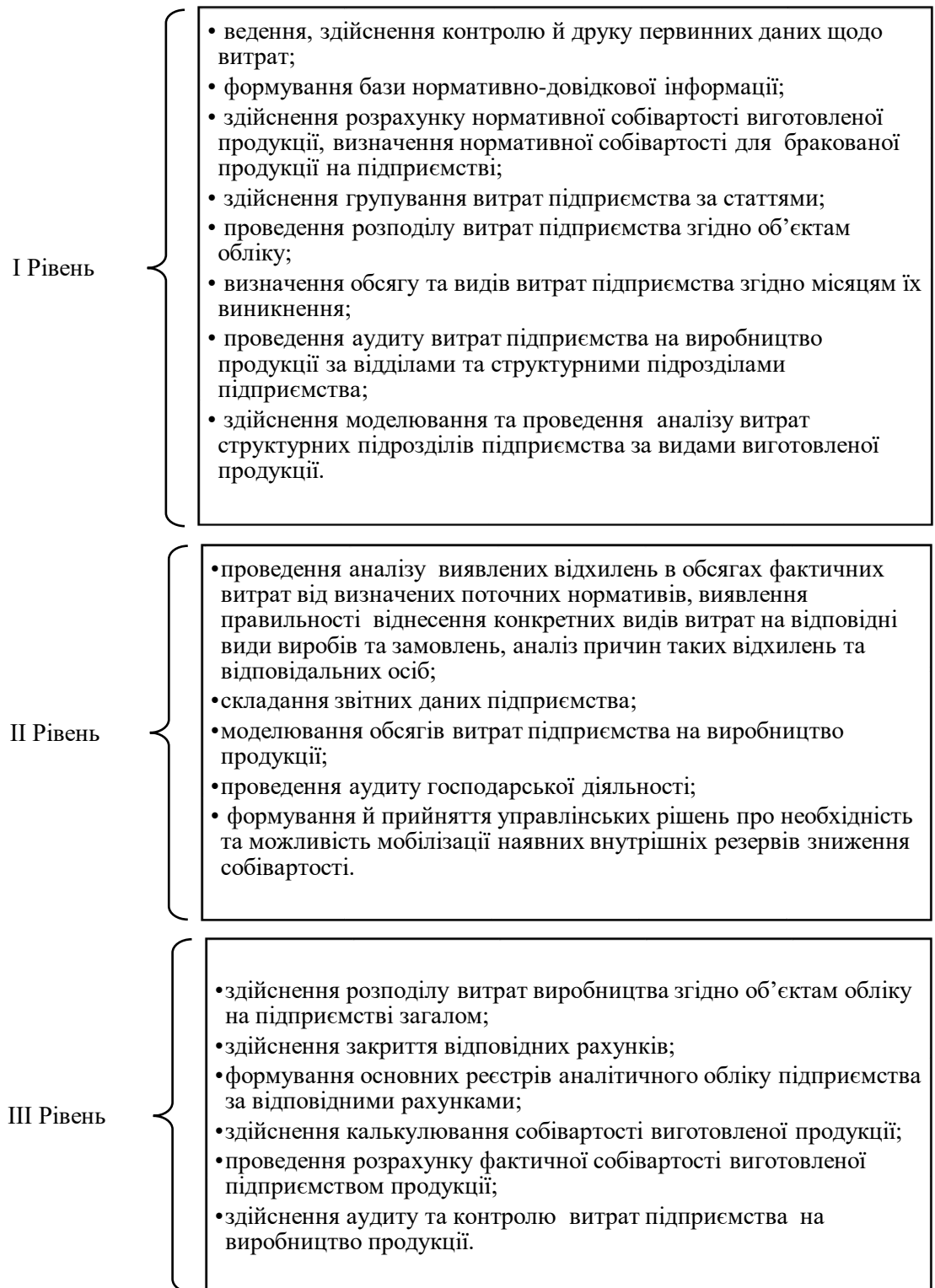


Рисунок 3.1 Основні етапи організації обліку собівартості продукції

Джерело: власна розробка автора.

На другому рівні забезпечується здійснення контролю інформації, отриманої на першому рівні, здійснюється виконання регламентних та запитових завдань загалом на підприємстві.

Третій рівень забезпечує проведення аналізу роботи всіх структурних підрозділів й підприємства в цілому, проводиться узагальнення зведених даних про витрати виробництва, передбачено здійснення оперативного контролю щодо використання матеріальних, фінансових й трудових ресурсів, організовується внутрішній контроль.

Особливу увагу в обліку собівартості виробництва деталей для автотранспорту необхідно приділити питанню кодифікації. Це дозволяє уніфікувати роботу не лише з обліку витрат на виробництво, а й з ведення довідників господарських операцій, іншої діяльності структурних підрозділів. Такий підхід є основою формування єдиної інформаційної бази компанії, що є одним з стратегічних завдань підприємств.

Таким чином, дослідження потреби обліку собівартості виробництва деталей для автотранспорту показує необхідність використання комплексних програмних продуктів, що визначають формування єдиної основи інформації для підприємства. Це знижує ризики помилок та недоліків обліку, а, отже, й втрат підприємства.

Правильна організація взаємодії управлінської ланки будь-якої організації передбачає тісне співробітництво менеджменту та бухгалтерської служби. У такій ситуації прийняття рішень, що зумовлюють майбутнє компанії, базується на інформації, що міститься в бухгалтерській (фінансовій) звітності, а також проведеного за її даними аналізу. Чим точніший і ширший обсяг інформації, що надається, тим більше можливостей для точної оцінки поточної ситуації, а також для перспективного планування діяльності організації.

Вважаємо за доцільне запропонувати ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» рекомендації щодо організації обліку собівартості продукції, які враховують прагнення господарюючих суб'єктів знизити витрати та оптимізувати собівартість продукції (табл. 3.1).

Таблиця 3.1. – Рекомендації щодо забезпечення організації обліку собівартості продукції на підприємстві

| Назва | Зміст |
|-----------------------------------|--|
| Стандартизація процесів | Розробіть чіткі стандарти для обліку собівартості, визначаючи процедури та відповідальність за внесення та аналіз даних |
| Єдиний інформаційний простір | Забезпечте інтеграцію систем обліку та виробництва для забезпечення єдиної бази даних про витрати, виробництво та інші аспекти обліку |
| Класифікація витрат | Ретельно класифікуйте витрати на основі їх призначення (сировинні матеріали, праця, виробнича енергія тощо) та визначте їхню роль у собівартості |
| Система внутрішнього контролю | Розробіть ефективну систему внутрішнього контролю для перевірки точності та повноти даних, що вводяться в облікові системи |
| Нормативи та стандарти | Встановіть нормативи споживання ресурсів для виробництва одиниці продукції та перевіряйте їхню відповідність фактичним показникам |
| Автоматизація процесу розрахунків | Використовуйте програмне забезпечення для автоматизації розрахунків собівартості, щоб уникнути помилок та прискорити процес |
| Постійне оновлення даних | Здійснюйте постійне оновлення даних про вартість матеріалів, працю та інших ресурсів для відображення реальної ситуації |
| Внутрішній аудит | Регулярно проводьте внутрішні аудити обліку собівартості для виявлення можливих недоліків та вдосконалення системи |
| Забезпечення контролю якості | Визначте процедури контролю якості в обліку собівартості та періодично перевіряйте їх ефективність |
| Аналіз та звітність | Регулярно проводьте аналіз собівартості, створюючи звіти та аналітичні матеріали для управлінських рішень |
| Управління змінами | Будьте готові до змін в економічному середовищі та виробничому процесі, активно впроваджуючи необхідні зміни в систему обліку |

Джерело: власна розробка автора..

Запровадження таких рекомендацій для нормативного регулювання процесу формування собівартості на підприємствах чинитиме сприятливий вплив на оптимізацію процесів калькуляції собівартості продукції та дозволить уникнути застосування наявного нині інструментарію, що не є відповідним сучасним умовам здійснення господарської діяльності. Запропоновані рекомендації направлені на полегшення процесу управління щодо проведення контролю за витратами підприємства з метою досягти оптимізації обліку

собівартості продукції й спростити регулювання економічних та фінансових показників діяльності підприємства.

Таким чином, стає очевидною залежність можливості якісного аналізу та контролю діяльності організації, а також своєчасного, достовірного та точного планування подальшої її діяльності бухгалтерського обліку собівартості виробництва та, відповідно, інформаційної основи прийняття управлінських рішень.

Елементом системи організації бухгалтерського обліку на підприємстві є облікова політика, яка є найважливішим інструментом для ефективної та раціональної облікової роботи підприємства. Процес створення облікової політики підприємства є трудомістким та передбачає виконання певних поетапних процедур, користуючись при цьому різними принципами та методами організації та здійснення бухгалтерського обліку. Облікова політика суб'єкта господарювання створюється відповідно до:

- «Методичних рекомендацій щодо облікової політики»;
- Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;
- Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку;
- інших законодавчих актів.

Основною проблемою з якою часто стикаються у практиці є невідповідність облікової політики підприємства «Методичним рекомендаціям щодо облікової політики» в частині конкретних елементів політики бухгалтерського обліку. Для того щоб позбутися даної проблеми суб'єкту господарювання необхідно проводити оптимізацію облікової політики в двох течіях таких, як аналіз та контроль рис. 3.2. На нашу думку це дасть змогу вчасно виявити проблеми та зважити специфіку обліку з урахуванням особливостей діяльності конкретного підприємства.

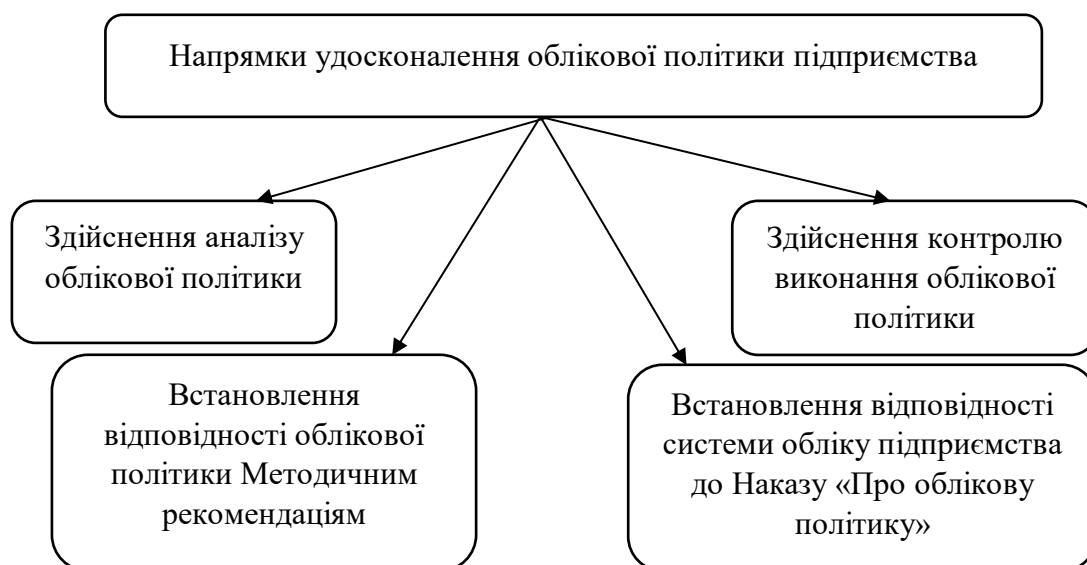


Рис. 3.2 Напрямки вдосконалення облікової політики підприємства

Джерело: побудовано за даними [51].

Проаналізувавши облікову політику ТЗОВ «ВКФ «Будсервіс» можемо зробити висновок про те, що наказ про облікову політику має багато недоліків щодо методологічних та організаційно-технічних аспектів, отож ми хочемо запропонувати декілька удосконалень щодо нього для ТЗОВ «ВКФ «Будсервіс» (додаток Д).

Результатом діяльності будь-якого виробничого підприємства є випуск готової продукції і відповідно отримання прибутку від цієї діяльності. Щоб правильно і своєчасно здійснювати облік результатів виробничої діяльності підприємство повинно вибрати і закріпити у своїй політиці ряд основних принципів і методів обліку готової продукції.

Калькулювання собівартості продукції для виробничого підприємства є також одним з важливих елементів та має своє місце в обліковій політиці, адже від того, чи правильно і доцільно визначені та віднесені витрати на одиницю виготовленої продукції залежить і подальший механізм ціноутворення, визначення рівня рентабельності продукції, формування кінцевого фінансового результату діяльності підприємства за звітний період.

ТЗОВ «ВКФ «Будсервіс» пропонуємо в обліковій політиці зазначити перелік і склад статей калькулювання продукції, а також перелік і склад змінних і

постійних загально виробничих витрат. Для калькулювання собівартості готової продукції застосовувати нормативний метод. Розподіл загально виробничих витрат здійснювати пропорційно матеріальним витратам.

Важливим елементом облікової політики є інвентаризація. Для її покращення пропонуємо ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» обліковою політикою регламентувати склад інвентаризаційної комісії та графік її проведення. Оскільки успішно організована інвентаризаційна робота є важливим способом проведення контролю за збереженням ресурсів суб'єктів господарювання.

Трудовий договір є важливою частиною трудових відносин, оскільки регулює відносини, що складаються між робітником та роботодавцем, а також визначають їх права та обов'язки. ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» радимо прописати в обліковій політиці обов'язковість складання трудового договору з усіма працівниками підприємства.

Повноваження на підпис документів є теж не менш важливою частиною при складанні облікової політики підприємства тому, що підпис – це реквізит який додає документу юридичної сили. Для ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» необхідним у обліковій політиці буде ввести розділ щодо повноважень щодо підпису документів.

З метою покращення та спрощення організації обліку основних засобів необхідно відображати в обліковій політиці строки використання та вартісний критерій віднесення об'єктів до основних засобів. Підприємству ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» в обліковій політиці прописуємо уточнення, що до основних засобів відносити об'єкти очікуваний строк корисного використання яких перевищує один рік, а вартість 20 000 грн.

В ході аналізу облікової політики було також виявлено, що на ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» відсутні форми графіків документообігу. Ми розробили графік документообігу на ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» оскільки, організація документообігу є важливим аспектом діяльності кожного підприємства, від якого багато в чому залежить ефективність роботи в цілому. Документи

аналізованого підприємства зберігаються у бухгалтерії 3 роки потім передаються для подальшого зберігання в архів підприємства.

Здійснення роботи згідно графіку дасть змогу зменшити строки формування та перебування первинних документів у структурних підрозділах та допоможе забезпечити вчасне документальне вираження подій, покращить сам процес бухгалтерського обліку.

Отже, формування та дотримання прийнятої на підприємстві облікової політики є однією з важливих умов отримання достовірної інформації для відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Підсумовуючи вище наведений матеріал, можемо зробити висновок, що у даній роботі ми запропонували удосконалення, щодо наказу про облікову політику для підприємства ТзОВ «ВКФ «Будсервіс», який зачепив низку важливих моментів у роботі даного підприємства та в частині собівартості продукції. Облікова політика залежить від специфіки діяльності підприємства та повинна удосконалюватись відповідно до змін в законодавстві, аналізу роботи підприємства тощо.

3.2. Удосконалення методики та організації аналізу собівартості продукції підприємств які виготовляють деталі для автотранспорту

Удосконалення методики та організації аналізу стає невід'ємною частиною стратегічного управління підприємствами, що виготовляють деталі для автотранспорту. Сучасна галузь автомобільного виробництва вимагає від підприємств постійного вдосконалення процесів та управлінських підходів для досягнення конкурентоспроможності та відповіді на змінні умови ринку. Організований та ефективний аналіз є ключовим інструментом управління, який допомагає оптимізувати виробництво, підвищувати якість продукції та реагувати на технологічні та ринкові зміни. Ось кілька важливих аспектів, які підкреслюють важливість удосконалення аналітичних підходів у цій галузі:

1. Стрімкий технічний розвиток у галузі автотранспорту: постійне вдосконалення технологій та зміни у конструкціях автотранспортних засобів створюють виклик для виробників деталей. Удосконалення аналітичних методів дозволяє ефективно впроваджувати нові технології та виробничі процеси;

2. Підвищення конкурентоспроможності на ринку: конкуренція в галузі виробництва деталей для автотранспорту надзвичайно висока. Організований аналіз конкурентного середовища та власної продукції дозволяє підприємствам виявляти можливості для підвищення ефективності та створення конкурентних переваг.

3. Вимоги до якості та безпеки: виготовлення деталей для автомобілів вимагає високого рівня якості та дотримання стандартів безпеки. Аналіз дозволяє постійно вдосконалювати виробничі процеси з метою відповіді цим вимогам.

4. Оптимізація виробничих процесів: виробництво автомобільних деталей пов'язане зі складними технологічними процесами. Ефективний аналіз дозволяє виявляти можливості для оптимізації виробництва, зменшення витрат та підвищення продуктивності.

5. Сприяння екологічній сталості: аналіз може включати в себе ініціативи щодо зменшення впливу виробництва на навколишнє середовище. Удосконалення процесів та використання екологічно чистих матеріалів стає частиною стратегії сталого розвитку.

6. Ефективне управління запасами: виробництво деталей вимагає точного управління запасами та постачанням матеріалів. Аналітичні методи дозволяють уникати дефіцитів або перевищень запасів, що важливо для забезпечення неперервності виробництва.

Усі ці фактори об'єднуються для створення адаптивної та конкурентоспроможної стратегії для підприємств, що виготовляють деталі для автотранспорту.

ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» пропонуємо використовувати заходи підвищення ефективності виробництва, які містяться у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2. – Заходи підвищення ефективності виробництва
ТзОВ «ВКФ «Будсервіс»

| Назва | Зміст |
|---|--|
| Вдосконалення системи управління даними | Впровадження сучасних систем управління даними, які дозволяють ефективно збирати, аналізувати та використовувати дані про виробництво, витрати, якість та інші параметри. |
| Впровадження систем аналітики та звітності | Розробка та впровадження систем, які надають зрозумілу та комплексну інформацію для управлінського рішення. Це може включати системи ключових показників ефективності, аналітичні звіти та інші інструменти. |
| Стандартизація та оптимізація виробничих процесів | Впровадження стандартів та процедур для забезпечення однакової якості деталей, а також пошук можливостей для оптимізації етапів виробництва. |
| Вдосконалення ланцюга постачання | Оптимізація ланцюга постачання для забезпечення надійного та ефективного отримання сировини та комплектуючих. |
| Інновації та дослідження ринку | Активна участь у дослідженнях ринку та впровадження інновацій у виробництво для відповіді на зміни в технологіях та попиті споживачів. |
| Постійне навчання та розвиток персоналу | Забезпечення постійного навчання та розвитку кадрів, орієнтованих на використання сучасних методів та технологій. |
| Аналіз конкурентоспроможності | Проведення регулярного аналізу конкурентоспроможності для визначення позицій на ринку та розробки стратегій підвищення конкурентоспроможності. |
| Використання екологічності та сталої розробки | Розробка та виробництво продукції з урахуванням принципів екологічності та сталої розробки, що може сприяти позитивному іміджу та відповідати сучасним екологічним стандартам. |

Джерело: власна розробка автора.

Отже, ці заходи можуть сприяти підвищенню ефективності виробництва, оптимізації витрат та покращенню конкурентоспроможності підприємств, які виготовляють деталі для автотранспорту.

Для проведення аналізу рекомендуємо ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» впровадження ABC-аналізу (табл. 3.3), оскільки він є важливим етапом для раціонального управління витратами та ресурсами. ABC-аналіз базується на принципі Парето, відомому як принцип 80/20, де припускається, що приблизно 80% ефектів виникають від 20% причин і дозволяє класифікувати елементи за ступенем їхнього впливу на діяльність підприємства.

Таблиця 3.3. – ABC-аналіз продукції ТзОВ «ВКФ «Будсервіс»

| Вид продукції | Виручка, тис. грн. | Питома вага, % | Накопичена частка, % | Група |
|---------------------------------|-----------------------|-------------------|-------------------------|-------|
| Сайлентблок реактивної тяги | 301,2 | 16,05 | 16,05 | А |
| Рукав високого тиску D 12 L 5,0 | 283,7 | 15,12 | 31,17 | А |
| Пневморесор в зборі | 265,8 | 14,17 | 45,34 | А |
| Шарнір СК-1520 | 250,1 | 13,33 | 58,67 | А |
| Пряжка СП1-2110720 СК | 234,7 | 12,51 | 71,18 | А |
| Втулка р/тяги з малим отвором | 223,5 | 11,91 | 83,09 | В |
| Наконечник рульової тяги | 212,3 | 11,31 | 94,4 | В |
| Кульковий палець | 105 | 5,6 | 100 | С |
| Разом | 1876,3 | 100 | х | х |

Джерело: власна розробка автора.

Провівши ABC-аналіз ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» ми спостерігаємо, що більша частина продукції належить до категорії А, тобто складається з об'єктів, які становлять основний обсяг чи значимий вплив на загальні витрати чи дохід підприємства. Група В складається з двох видів продукції є менш важливою, але все таки значущою. До групи С належить один вид деталей, який становить найменший вплив, але може представляти значиму кількість.

Отже, ABC-аналіз є потужним інструментом для управління витратами та ресурсами на підприємстві, особливо для тих, які виготовляють деталі для автотранспорту. Проведення такого аналізу дозволяє класифікувати елементи чи продукти за ступенем їхнього впливу на діяльність підприємства та ефективніше розподіляти ресурси.

Одним із шляхів удосконалення аналізу на ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» є створення крос-функціональних команд для аналізу собівартості продукції, що виступає важливим кроком для забезпечення комплексного та всебічного підходу до вивчення витрат та оптимізації виробничих процесів. Розглянемо основні кроки аналізу за допомогою крос-функціональних команд.

На першому етапі потрібно створити команду, яка включатиме представників різних функціональних областей підприємства (фахівців з виробництва, фінансів, логістики, маркетингу), які можуть надати різні погляди на витрати та собівартість продукції.

Другим етапом необхідно чітко сформулювати мету команди та конкретні цілі аналізу собівартості. Наприклад, можливі цілі включають зниження виробничих витрат, підвищення ефективності виробництва, аналіз конкурентоспроможності тощо.

Третій етап включає розробку плану роботи, який має включати збір та аналіз витрат кожного етапу виробництва.

На четвертому етапі спільно з фахівцями з області обліку та виробничного менеджменту забезпечте збір необхідних даних щодо витрат на кожному етапі виробництва.

П'ятий етап аналіз та інтерпретація результатів: за допомогою аналітичних методів та інструментів для аналізу оцініть вплив різних факторів на собівартість та визначайте можливості для зниження витрат.

Шостим етапом розробка ключових показників ефективності, які відображатимуть результати аналізу та стан виробництва. Це може включати витрати на одиницю продукції, ефективність використання ресурсів, терміни виробництва тощо.

На сьомому етапі спільно з командою розробіть стратегії оптимізації витрат. Враховуйте рекомендації кожного фахівця та знаходьте комплексні рішення для поліпшення ефективності.

Восьмим етапом є засідання команди для взаємного обговорення результатів, вирішення проблем та встановлення нових завдань.

Підсумовуючи дані, які містяться вище можемо зробити висновок, що створення крос-функціональних команд для аналізу собівартості дозволить отримати комплексний погляд на виробництво та забезпечити більш ефективне управління витратами.

Пропонуємо ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» здійснювати аналіз ефективності обладнання, що є важливою частиною управління виробництвом, спрямованого на оптимізацію використання ресурсів та забезпечення максимальної продуктивності.

Розрахунок показників ефективності здійснюється за допомогою формули:

$$OEE = Availability \times Performance \times Quality, \quad (3.1)$$

де Availability (Доступність): Відношення фактичного часу роботи до запланованого часу роботи.

Performance (Продуктивність): Відношення фактичної швидкості роботи до нормованої швидкості роботи.

Quality (Якість): Відношення кількості прийнятих до кількості вироблених продуктів.

Проведення аналізу ефективності обладнання дозволяє виявити слабкі місця та раціоналізувати виробничі процеси для досягнення максимальної продуктивності.

Для підприємства ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» можна запропонувати застосування функціонально-вартісного аналізу, направлено на здійснення розрахунку доцільності та рівня витрат виробництва та реалізацію деталей, спираючись на той факт, що виробництво будь-якої продукції передбачає наявність надлишкових витрат, які є потенційними резервами зниження собівартості. Сучасні технології дозволяють створити умови, в результаті яких за яких знижується або зовсім нівелюється обсяг витрат, необхідних раніше для організації виробництва, проте, які з часом стали не обов'язковими та перейшли до другорядних, чи таких, що є зовсім непотрібними для підприємства.

Основний результат проведення факторного аналізу полягає у зниженні рівня витрат підприємства на виготовлення одиниці продукції за умови досягнення припустимого зниження технічних параметрів виробленої продукції до межі мінімально можливого функціонального рівня.

Об'єктом аналізу в такому випадку виявляється не тільки сам продукт в цілому, а й також його складові й застосовувані технологічні й організаційні процеси у виробництві даного продукту, а також можливо виявити рівень ефективності організація праці на підприємстві.

Для підприємства ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» було виявлено такий перелік основних факторів зниження витрат, що впливають на собівартість продукції:

- підвищити технічний (технологічний) рівень виробництва продукції;
- змінити структуру, асортимент й поліпшити якість продукції;
- упровадити основи науковообґрунтованої організації праці на виробництві;
- поліпшити організацію виробництва продукції;
- удосконалити управлінські процеси на виробництві та і скоротити витрати на це;
- поліпшити стан матеріально-технічного забезпечення виробництва деталей;
- скоротити транспортно-складські витрати діяльності;
- поліпшити рівень використання в виробничому процесі основних виробничих фондів підприємства;
- досягти відносного скорочення обсягу умовно-постійних витрат підприємства, як результат зростання обсягів діяльності.

З огляду на невеликий масштаб діяльності, підприємству ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» рекомендуємо проводити аналіз лише двома методами. Крім аналізу витрат на одну гривню товарної продукції, рекомендуємо проводити ще аналіз загальних показників собівартості продукції.

Проведення дослідження діяльності ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» виявило недостатній рівень застосування керівництвом підприємства системи аналізування собівартості виготовлення продукції. Для визначення ефективності понесених підприємством витрат пропонуємо виділити низку ключових показників, що дозволять надати всебічну характеристику ефективності витрат та діяльності підприємства, при чому здійснення розрахунків й аналізу таких показників є не надто трудомістким, що підходить для підприємств малого й середнього бізнесу.

Отже, пропонуємо впровадити на ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» розрахунок таких показників для аналізу собівартості продукції:

- 1) окупність виробничих витрат підприємства;
- 2) окупність реалізованих виробничих витрат підприємства;
- 3) окупність адміністративних витрат підприємства;
- 4) рівень окупності витрат підприємства на збутову діяльність;
- 5) коефіцієнт витрато місткості збуту;
- 6) загальний рівень прибутковості операційних витрат підприємства.

За наявності потреби наведений перелік показників окупності витрат підприємства може бути доповненим або заміненним на обернені коефіцієнти, що залежить від встановлених цілей проведення аналізу.

Розрахуємо зазначені показники для підприємства ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» (табл. 3.4).

Таблиця 3.4. – Апробація запропонованої методики аналізу собівартості для ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» за період 2020-2022 роки

| Показник | Роки | | | Відхилення | |
|--|------|------|-------|------------|-----------|
| | 2020 | 2021 | 2022 | 2021/2020 | 2022/2021 |
| Коефіцієнт окупності виробничих витрат підприємства, грн. | 1,03 | 1,01 | 1,01 | -0,02 | 0 |
| Коефіцієнт окупності реалізованих виробничих витрат підприємства, грн. | 0,72 | 0,74 | 0,71 | 0,02 | -0,03 |
| Коефіцієнт окупності адміністративних витрат підприємства, грн. | 0,21 | 0,18 | 0,15 | -0,03 | -0,03 |
| Рівень окупності витрат підприємства на збутову діяльність, грн. | 5,89 | 6,11 | 4,98 | 0,22 | -1,13 |
| Коефіцієнт витрато місткості збуту, % | 0,04 | 0,05 | 0,02 | 0,01 | -0,03 |
| Загальний рівень прибутковості операційних витрат підприємства, грн. | 0,11 | 0,08 | -0,02 | -0,03 | -0,1 |

Джерело: власна розробка автора.

Проведений аналіз вказує на необхідність збільшення показника окупності витрат на операційну, адміністративну діяльність та витрат на збут.

Запропонована методика демонструє, що на підприємстві будуть аналізуватися лише важливі показники собівартості й лише за основними видами продукції за кілька років у динаміці.

Алгоритм впровадження нової системи обліку повинен виглядати так:

- 1) поділ за видами операцій;
- 2) поділ по потоках з прив'язкою до договорів та контрагентів;
- 3) поділ за періодами;
- 4) створення структури вхідних даних;
- 5) створення структури вихідних даних;
- 6) організація інформаційного простору роботи підприємства;
- 7) ув'язування реалізованих заходів з облікової політикою підприємства.

Правильна організація взаємодії управлінської ланки будь-якої організації передбачає тісне співробітництво менеджменту та бухгалтерської служби. У такій ситуації прийняття рішень, що зумовлюють майбутнє компанії, базується на інформації, що міститься в бухгалтерській (фінансовій) звітності, а також проведеного за її даними аналізу. Чим точніший і ширший обсяг інформації, що надається, тим більше можливостей для точної оцінки поточної ситуації, а також для перспективного аналізу собівартості та планування діяльності організації в майбутніх періодах.

Запропонована система проведення аналізу собівартості виробництва продукції й виявлення показників ефективності витрат підприємства в сучасних умовах жорсткого конкурентного середовища, надскладних економічних умов та обмеження ресурсів (зокрема, й фінансових) дозволить підприємству досягти підвищення якості управління витратами, визначити основні резерви для зниження витрат та собівартості продукції та досягти стабільного становища на ринку.

Рекомендується приділяти особливу увагу стратегіям управління запасами, постачанням, та взаємодії з постачальниками для забезпечення оптимального використання матеріальних ресурсів та уникнення зайвих витрат. Додатково може бути корисно впроваджувати технології ефективного використання матеріалів, аналізувати життєвий цикл продукції та розглядати альтернативні, більш економічні матеріали та ресурси. Оптимізація матеріальних витрат

сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства та його стійкості на ринку.

Отже, вдосконалення аналізу собівартості продукції для підприємств, які виготовляють деталі для автотранспорту, є ключовим елементом управління виробництвом та стратегічним плануванням.

Висновки до розділу 3

1. У даному розділі кваліфікаційної роботи магістра на рахунок вдосконалення обліку собівартості продукції ми запропонували для підприємства ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» удосконалення облікової політики та використання графіку документообігу запропонованого нами, а також послідовність виконання задач обліку щодо собівартості виробництва. Ще одним із удосконалень є методичні рекомендації щодо забезпечення організації обліку собівартості продукції на підприємстві.

2. Щодо аналізу собівартості продукції нами було запропоновано проведення АВС-аналізу, оскільки він дозволяє класифікувати елементи чи об'єкти за їхньою важливістю та внеском у загальний результат. Створення крос-функціональних команд є стратегічним кроком для багатьох організацій, оскільки це сприяє покращенню ефективності та досягненню більшої гнучкості в управлінні ресурсами та проектами та було запропоновано нами для використання на аналізованому підприємстві та й у галузі в цілому. Розроблені рекомендації щодо оптимізації системи організації аналізу собівартості направлені на забезпечення оперативного отримання інформації про витрати підприємства з метою покращення результатів його діяльності.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота магістра – це узагальнення вивчення наукової літератури та практичних даних з питань економічної сутності собівартості продукції як об'єкта обліку та економічного аналізу, дослідження галузевих особливостей та удосконалення обліково-аналітичного інструментарію дослідження собівартості продукції деталей для автотранспорту. Це відображає вирішення поставлених завдань кваліфікаційної роботи магістра відповідно до поставленої мети і дало змогу зробити наступні висновки:

1. З'ясовано економічну суть поняття «собівартість продукції», яка означає сукупність витрат, які необхідні для виготовлення конкретної продукції або надання певної послуги. Ці витрати включають матеріальні, трудові та витрати на операційні процеси підприємства. Обчислення собівартості дозволяє підприємству визначити вартість свого виробництва, що є важливим для прийняття управлінських рішень, формування цін на продукцію та контролю над фінансовою діяльністю.

2. Досліджено нормативно-правову базу організації обліку собівартості продукції та встановлено, що головним нормативним документом, який регулює питання обліку щодо собівартості є НП(С)БО 16 «Витрати», яке містить загальні підходи до розрахунку виробничої собівартості, собівартості реалізації та класифікації витрат, які використовуються у розрахунку.

3. Вивчено наукові джерела щодо методики організації обліку та аналізу собівартості продукції та встановлено, що вони є важливим інструментом для управління фінансовою діяльністю підприємства. Методика обліку собівартості продукції визначається не лише як технічний аспект, але і як ключовий інструмент стратегічного управління. Організація обліку собівартості продукції є важливим кроком у створенні ефективної системи фінансового управління. Аналіз собівартості є необхідним етапом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та розробки стратегій розвитку. Отримані знання із

наукових джерел становлять основу для подальших досліджень та впровадження у практику сучасних підходів до управління вартістю продукції.

4. Досліджено статистичні дані щодо промислової галузі, в якій функціонує підприємство, зокрема деталей для автотранспорту та визначено, що переробна промисловість зазнала стрімких зрушень в галузевій структурі, які спровоковані як фізичним руйнуванням підприємств так і промислової інфраструктури.

5. Встановлено, що організація обліку виробничої собівартості продукції ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» є ключовим аспектом для ефективного управління виробництвом та фінансовою діяльністю. Розкрито головні аспекти загальновиробничих витрат ТзОВ «ВКФ «Будсервіс», які поділяються на змінні і постійні та розподіл загальновиробничих витрат, який підприємство здійснює пропорційно до матеріальних витрат.

6. Проведено аналіз основних показників ТзОВ «ВКФ «Будсервіс» та аналіз виробничої собівартості підприємства. Та встановлено, що найбільшу частку у складі собівартості продукції займають матеріальні витрати, які включають в себе сировину, основні матеріали, та інші матеріальні ресурси, необхідні для виробництва. З'ясовано, що для зменшення загальних витрат та підвищення прибутковості підприємства важливо ефективно управляти та оптимізувати ці матеріальні витрати.

7. Сформовано наказ про облікову ТзОВ «ВКФ «Будсервіс», який є важливим кроком у систематизації та контролі над обліковою діяльністю організації та може використовуватися і на інших промислових підприємствах. Висвітлення змін та уточнень, внесених у наказ, підкреслює важливість актуальності та правильності облікової інформації.

8. Запропоновано проведення АВС-аналізу, яке дозволяє точно визначити ключові елементи собівартості продукції, які мають найбільший вплив на загальні витрати. В цілому, проведення АВС-аналізу собівартості продукції є необхідним етапом для оптимізації витрат, забезпечення ефективного управління ресурсами та підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

9. Запропоновано для організації аналізу використовувати крос-функціональні команди, які сприятимуть покращенню комунікації та співпраці між різними підрозділами та фахівцями в організації та гарантує швидші та ефективніші рішення, сприятиме інноваціям, а також полегшить вирішення комплексних завдань.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Приймак Т., Завитій О. Економічний зміст виробничих витрат та собівартості продукції: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. *«Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством»* » (м. Полтава, 14-15 квітня 2022 р.). Полтава, 2022. 52-55 с.

2. Мокієнко Т.В., Бабенко М.Ю. Особливості визначення собівартості продукції рослинництва: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. *«Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти обліково-фінансового профілю»* (м. Полтава, 16 березня 2020 р.). Полтава, 2020. 5-7 с.

3. Ліба Н. С., Максименко Д. В. Собівартість продукції в економічному середовищі. *Підприємництво і торгівля: сучасні тенденції і перспективи розвитку: Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів освіти та молодих вчених: тези доповідей*. Мукачево. (22 квітня 2021 р.). Львів: ЛТЕУ, 2021. 218-221 с.

4. Орлова С., Олексюк В. Визначення поняття собівартість та фактори впливу на неї: матеріали Всеукр. науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених і здобувачів *«Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку»* (м. Дніпро, 27-28 квітня 2023 р.) Дніпро, 2023. 138-140 с.

5. Цвек О. В., Воронко Р.М. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції та напрями їх удосконалення. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. № 69 С. 30-39.

6. Фурик В. Г., Перепелиця В. І. Собівартість продукції підприємства в системі національних стандартів бухгалтерського обліку: *матеріали науково-*

технічної конференції підрозділів ВНТУ (м. Вінниця, 27-28 квітня 2020 р.)
Вінниця, 2020. 1-4 с.

7. Царевська Т. Собівартість продукції, робіт, послуг. *Журнал «Податки & бухгалтерський облік грудень»* 2019 р. № 99. URL:
<https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/december/issue-99/article-105870.html>

(дата звернення 15.10.2023).

8. Себко Г.В. Фактори зниження собівартості продукції: матеріали міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції «Світ наукових досліджень» (м. Тернопіль, 24-25 жовтня 2023 р.). Тернопіль, 2023. С. 36-38.

9. Голубка Я.В., Головачко В.М., Ліба Н.С. Сутність собівартості як обліково-економічної категорії. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2020 С. 222-226.

10. Петрова Ю.Ю. Нормативне забезпечення організації обліку собівартості продукції «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки»: матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. (4 листопада 2023 р.). / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 17. Луцьк: ВІП Луцького національного технічного університету, 2023. 235-237 с.

11. Непран А.В., Болотова Т.М., Голованова О. М. Методи розподілу витрат на утримання і експлуатацію обладнання при визначенні собівартості промислової продукції. *Журнал «Проблеми економіки»*. Харків, 2021. № 1 (47). С. 85-90.

12. Волященко І.О., Акімова Т.В. Теоретичні засади організації обліку витрат виробничого підприємства. *Журнал «Економіка та суспільство»*. 2023. № 52.

13. Колодяжна Н.С., Рижикова Н.І. Шляхи удосконалення обліку загальнопромислових витрат: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Теорія і практика сучасної науки очима молоді» (м. Харків, 30 квітня 2020 р.). Харків, 2020. 9-10 с.

14. Алексєєва А.В., Васильєва В.Г. Удосконалення обліку витрат на виробництво та формування собівартості продукції. *Вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 23. С. 5-9.

15. Дубиніна С.М., Андросова О.В. Формування векторів управління витратами виробництва промислових підприємств: дис. канд. екон. наук : 08.00.05 / Запорізький національний ун-т. Запоріжжя, 2020. 340 с.

16. Бешуля І. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення формування облікової політики. *Схід*. 2019. № 1 (115). С. 17-19.

17. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-XIV. URL : <http://zakon.rada.ua> (дата звернення 28.09.2023).

18. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 N 291. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11> (дата звернення 28.09.2023).

19. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV (зі змінами від 25.12.2015 № 922-VIII) URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 28.09.2023).

20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» Затверджено Наказом Міністерства України 31.12.99 р. № 318. (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>(дата звернення 11.10.2023).

21. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затв. Наказом МФУ №246 від 20.10.1999 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 11.01.2023).

22. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затв. наказом МФУ від 27.04.2000р. №92 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/REG4509?an=147> (дата звернення 11.10.2023).

23. Методичні рекомендації з обліку запасів, Наказ Мінфіну від 10.01.2007 р. № 2 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/v0002201-07#Text> (дата звернення 11.10.2023).

24. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 «Подання фінансової звітності» від 01.01.2014р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/mu12011?an=763> (дата звернення 10.10.2023).

25. Міжнародний стандарт фінансової звітності 2 «Запаси» від 30.06.2017р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mu17029?an=154> (дата звернення 10.10.2023).

26. Міжнародний стандарт фінансової звітності МСФЗ 16 «Основні засоби» від 30.06.2017р. (зі змінами та доповненнями). URL: https://ips.ligazakon.net/document/MU17035?an=&ed=2021_06_24 (дата звернення 11.10.2023).

27. Шкурина Ю.В. Собівартість продукції підприємства. м. Київ, 2020. URL: <https://faktoria.kiev.ua/uk/sobivartist-produkciyi-pidpriyemstva/> (дата звернення 10.10.2023).

28. Петрова Ю.Ю. Управлінський облік виробничої собівартості «Облік, аналіз і контроль в стратегії розвитку економіки України»: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (24 квітня 2021 р). / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 14. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2021. 149-151 с.

29. Домбровська Н.Р. Особливості методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції підприємств по заготівлі та переробці зерна. *Журнал «Економіка та суспільство»*. Чортків, 2021. № 28.

30. Чуп К.М., Йолтуховська О. Ю. Методи обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції: *Збірник наукових статей*. м. Ужгород, 2021 С. 114-122.

31. Khurramova M., Regulatory Framework for the Formation of Costs Associated with the Production and Sale of Products. 2023.

32. Drobyazko S., Suhak T. Formation of hybrid costing system accounting model at the enterprise. 2019.

33. Макаренко А.П., Рянiчева А.А. Удосконалення методики аудиту виробничої собiвартостi продукцiї пiдприємства. *Журнал «Інвестицiї: практика та досвiд»*. 2019. № 2. С. 12-19.

34. Калiнiченко А. С., Свистун Л. А. Проблеми облiку виробничих запасiв на пiдприємствi та шляхи його вдосконалення: матерiали Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 25 квітня–21 травня 2022 р.). Полтава, 2022. 401-402 с.

35. Грищук Г.В., Калюга Є.В. Облiк витрат i контроль собiвартостi продукцiї рослинництва: дис. канд. екон. наук : 08.00.05 / Нацiональний ун-т бiоресурсiв i природокористуванням України. Київ, 2023. 230 с.

36. Спекова О. Р., Хмелюк А.В. Методи калькулювання собiвартостi продукцiї: вiтчизняна практика: матерiали Всеукр. науково-практичної iнтернет-конференцiї молодих вчених i здобувачiв «Свiт економічної науки» (м. Тернопiль, 26 грудня 2018 р.). Тернопiль, 2018. С. 72-76.

37. Глушач Ю., Фальченко О. Методичнi аспекти облiку витрат та калькулювання собiвартостi продукцiї у вiтчизнянiй та зарубiжнiй облiковiй практицi. *Журнал «Економіка та суспiльство»*. Харкiв, 2021. № 29.

38. Скрипник М.І. Особливостi калькулювання собiвартостi продукцiї з використанням «директ-костингу». *Мiжнародний збiрник наукових праць*. 2015. № 1 (16). С. 272–276.

39. Пилипенко К.А., Кривеженко І.О. Зарубiжний та вiтчизняний досвiд методiв облiку витрат для цiлей управлiння пiдприємством: матерiали Всеукр. наук.-практ. конф. «Проблеми облiково-аналiтичного забезпечення управлiння пiдприємницькою дiяльнiстю» (м. Полтава, 24 жовтня 2019 р.). Полтава, 2019. 255-258 с.

40. Шевченко Д.О., Кошельок Г.О. Кайзен-костинг як сучасний пiдхiд до управлiння витратами пiдприємства: матерiали Всеукр. науково-практичної iнтернет-конференцiї молодих вчених i здобувачiв «Інновацiйний розвиток та

безпека підприємств в умовах неоіндустріального суспільства» (м. Луцьк, 27 жовтня 2020 р.). Луцьк, 2020. 302-304 с.

41. Дробняк І.В., Малюта Л.Я. Проблеми та переваги використання методу калькулювання на основі діяльності в системі обліку витрат вітчизняних підприємств: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «*Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання.*» (м. Тернопіль, 23-24 квітня 2020 р.) Тернопіль, 2020. С. 203-204.

42. Чуп К. М. Методи обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції: матеріали збірника наукових статей випускників з фаху «Облік і оподаткування» «*Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції*» Ужгород, 2021. №11. С. 114 - 121.

43. Волинець Л. Методика проведення аналізу операційних витрат підприємства. Вінниця, 2021. URL : <http://vtei.edu.ua/doc/24032021/5/2.pdf>

44. Хорунжак Н. М., Портоварас Т. В. Аналіз операційних витрат: джерела та методи. *Інноваційна економіка*. 2019. №7-8. С. 132–139.

45. Фокін О. К. Оцінка стану витрат великих промислових підприємств як об'єкта управління та економічного аналізу. *Вісник ЖДТУ*. 2019. № 1(87). С. 117-127.

46. Дьордяй В. П., Макарович В. К. Аналіз операційних витрат на підприємствах енергорозподільчої галузі. *Бухгалтерський облік, аналіз, аудит та оподаткування* : тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки (м. Житомир, 15–17 травня 2019 року). Житомир, 2019. 302 с.

47. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 27.10.2023).

48. Талах Т.А. Оцінка економічної ефективності функціонування підприємств промисловості України. *Економічний форум. Наук. ж-л*. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2021. №4. 157 с. С.95-102. URL: http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyy_forum/article/view/256/246

49. Голячук Н.В., Талах Т.А., Ткачук І.М. Обліково-аналітичне забезпечення ефективності господарської діяльності підприємств та організацій: колективна монографія. Луцьк: Луцький НТУ, 2021. 124 с. (5,4 обл. вид. арк.). URL: [https://drive.google.com/file/d/1G4vsVFZ-](https://drive.google.com/file/d/1G4vsVFZ-teI1iutsMfy3z8JFcqJORI7L/view?usp=sharing)

[teI1iutsMfy3z8JFcqJORI7L/view?usp=sharing](https://drive.google.com/file/d/1G4vsVFZ-teI1iutsMfy3z8JFcqJORI7L/view?usp=sharing)

50. Назаренко І.М. Бухгалтерський облік і звітність – інформаційна платформа управлінського процесу. *Бізнес Інформ*, №12. 2019. С. 250-257.

51. Коваль Л.В. Облікова політика в управлінні підприємством. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7048> (дата звернення: 20.11.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1. – Оцінка нормативного забезпечення обліку собівартості продукції

| Назва нормативного акту | Зміст положень, що регламентує нормативний акт собівартості продукції | Відповідність вимогам практики |
|-------------------------|--|--|
| 1 | 2 | 3 |
| НП(С)БО 16 [20] | «Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.» [20] Визначає перелік витрат які включаються до виробничої собівартості продукції | В даному НП(С)БО наведено визначення собівартості, яке дозволяє розуміти, що вона складається не лише з виробничих витрат, а включає також нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати. Перелік витрат виробничої собівартості у даному нормативному документі досконало визначений |
| НП(С)БО 9 [21] | «Запаси - утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством. Транспортно-заготівельні витрати (затрати на заготівлю запасів, оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів). Сума транспортно-заготівельних витрат, що узагальнюється на окремому субрахунку рахунків обліку запасів, щомісячно розподіляється між сумою залишку запасів на кінець звітного місяця і сумою запасів, що вибули (використані, реалізовані, безоплатно передані тощо) за звітний місяць. Сума транспортно-заготівельних витрат, яка відноситься до запасів, що вибули, визначається як добуток | Положення використовується щодо розрахунку розподілу ТЗВ та первісної вартості запасів, які є основною складовою собівартості. ТЗВ включаються до первісної вартості товарів. При застосуванні методу прямого включення до первісної вартості товарів ТЗВ розподіляють між відповідними одиницями товарів пропорційно їх вартості, кількості чи вазі. При обліку ТЗВ на окремому субрахунку їх суму наприкінці місяця розподіляють між товарами, що вибули, та залишком товарів на кінець звітного місяця за окремими однорідними групами усереднено |

Продовження таблиці А.1

| 1 | 2 | 3 |
|--|---|---|
| | <p>середнього відсотка транспортно-заготівельних витрат і вартості запасів, що вибули, з відображенням її на тих самих рахунках обліку, у кореспонденції з якими відображено вибуття цих запасів» [21]</p> | |
| <p>НП(С)БО 7[22]</p> | <p>«Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством (у розпорядчому акті) при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації» [22]</p> | <p>Амортизація нараховується на кожен об'єкт основних засобів. Головна проблема обліку амортизації в Україні полягає в тому, що вона втратила функцію відтворення основних засобів і є елементом витрат, який включається до собівартості продукції</p> |
| <p>Методичні рекомендації з обліку запасів, Наказ Мінфіну від 10.01.2007 р. № 2 [23]</p> | <p>«При прийманні запасів на відповідне зберігання складається акт про приймання матеріалів. Для оформлення вибуття запасів, відпуск у виробництво яких створюється на основі встановлених лімітів, застосовуються лімітно-забірні картки Вибуття запасів для реалізації (крім товарів у роздрібній торгівлі) оформлюється товарно-транспортною накладною або накладною-вимогою на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, яку виписує уповноважена особа на основі господарського договору, дозволу керівника або іншої уповноваженої особи»[23]</p> | <p>Містить питання документування надходження запасів, їх облік, вибуття. На мою думку ці рекомендації є досконалими та можуть використовуватися на підприємстві</p> |
| <p>Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, наказ Мінпромполітики від 09.07.2007 р. № 373</p> | <p>Даний документ відсутній у вільному доступі. Він містить складові собівартості по різних галузям промисловості більш детально, ніж НП(С)БО 16</p> | |

Джерела: [20; 21; 22; 23].

Додаток Б

Таблиця Б.1. – Аналіз наукових проблем організації обліку собівартості продукції

| Автор | Назва статті | Мета дослідження | Проблеми, що досліджуються | Пропозиції автора | Власна оцінка наведених пропозицій |
|-----------------------------|--|---|--|--|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| Домбровська Н.Р. [29] | Особливості методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції підприємств по заготівлі та переробці зерна | Визначення оптимальних методів калькулювання та обліку витрат зернопереробних комбінатів для ефективного їх застосування у практичній роботі для зниження та оптимізації витрат на виготовлення зернопереробної продукції | Застосування ефективного методу обліку калькулювання витрат | Практика досліджень калькулювання собівартості зернової продукції і використання методів обліку витрат доводить доцільність застосування на зернопереробних комбінатах однопередільного методу обліку витрат з використанням елементів нормативного методу обліку щодо витрачання сировини і матеріалів, що позиціонує систематичне виявлення відхилень витрат фактичних від зазначених норм | Думку автора даної статті підтримую, тому, нормативний облік слугує здійсненню належного контролю та оцінки проведених витрат на сировину та матеріали, чіткого контролю за додержанням норм |
| Голубка Я.В., Ліба Н.С. [9] | Сутність собівартості як обліково-економічної категорії | Аналіз та узагальнення підходів до трактувань поняття собівартості, ролі та значення показника собівартості в управлінні | Вплив собівартості виробництва на рентабельність, прибуток та бюджет | Під собівартістю слід розуміти вартісне вираження витрат ресурсів, які використовуються в процесі виробництва і реалізації | Визначення собівартості і на нашу думку автором подано конкретно, чим краще використовуються |

Продовження таблиці Б.1

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
|---|--|--|---|---|---|
| | | виробництвом, її місце в економічному механізмі господарювання | | продукції. Чим інтенсивніше воно використовує ресурси, тим нижчою є собівартість його продукції, яка є найважливішим показників ефективності діяльності підприємства | ресурси, тим собівартість продукції є нижчою |
| Алексеева А.В., Васильева В.Г. [14] | Удосконалення обліку витрат на виробництво та формування собівартості продукції | Дослідження теоретичних та методологічних особливостей обліку витрат на виробництво, визначення основних аспектів формування собівартості продукції, а також розгляд питань з удосконалення обліку витрат на виробництво | Управління витратами і калькулювання собівартості продукції, виявлення можливих відхилень від установлених норм, причин, винуватців цих відхилень | Вести облік витрат на утримання та експлуатацію машин й устаткування в підрозділах підприємства та фіксувати в спеціальних журналах фактичну завантаженість окремих апаратів і обладнання для оцінки рівня ефективності їх використання. | Фіксування обліку витрат в журналах фактичної завантаженості на мою думку є доцільним у використанні для ефективного використання обладнання |
| Непран А.В., Болотова Т.М., Голованова О. М. [11] | Методи розподілу витрат на утримання і експлуатацію обладнання при визначенні собівартості промислової продукції | Віднесення розподілу витрат з утримання та експлуатації обладнання на собівартість окремих виробів виходячи з кошторисних (нормативних) ставок витрат, розрахованих на наведену машино-годину роботи | Правильний розподіл витрат на утримання та експлуатацію обладнання | Спосіб віднесення витрат з утримання та експлуатації обладнання на собівартість продукції, за якого витрати на ремонт, утримання машин і рухову енергію, амортизацію обладнання залежать від тривалості обробки і повинні визначатися за видами виробів пропорційно | Підтримую метод розподілу витрат запропонований автором, тому, що він є більш прогресивний порівняно з розподілом цих витрат заробітній платі |

Продовження таблиці Б.1

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
|--|---|---|--|---|---|
| Чуп К.М., Йолтуховська О. Ю. [30] | Методи обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції | З'ясування сутності методів обліку витрат, калькулювання собівартості продукції та головних відмінностей між ними | Методологія обліку витрат та калькулювання собівартості продукції | часу роботи обладнання. Обираючи один із методів калькулювання, необхідно звертати увагу на їхні характерні особливості та співвідносити їх з тими вимогами та результатами, які очікує отримати підприємство внаслідок їх використання для визначення собівартості продукції | Правильне обрання методу обліку калькулювання необхідне для продуктивної діяльності підприємства, тому перед вибором потрібно зважити усі за і проти |

Джерела: [29; 9; 14; 11; 30].

Додаток В

Таблиця В.1. – Систематизація пропозицій вітчизняних і зарубіжних науковців щодо обліку та аналізу собівартості продукції

| Автор | Пропозиції |
|--|--|
| 1 | 2 |
| Приймак Т., Завитій О. [1] | <p>Автоматизація обліку витрат на виробництво продукції рослинництва дозволяє здійснювати його своєчасно і з меншою трудомісткістю, забезпечує всебічне й достовірне проведення в бухгалтерському обліку фактично понесених витрат на виробництво й реалізацію товарів, контроль за правильним вжиттям матеріалів, палива, сировини, фондів заробітної плати енергії тощо. Також здійснювати глибокий аналіз з метою пошуку резервів зменшення фактичної собівартості продукції, яку виготовляє господарство (с. 49)</p> |
| Khurramova M. [31] | <p>Further improvement of accounting and control work is necessary when calculating the cost of production and organizing cost accounting, for this we offer automation of accounting work at Warehouse Services and also production sites. This in turn leads to a reduction in costs.</p> <p>In our opinion, "...at the enterprise, it is necessary to establish strict control over each material resource. As a result of this, it will be possible to avoid various illegal losses.</p> <p>Based on the current modernization conditions, it is necessary to introduce low-output technologies and technologies into production, as a result of which there is a decrease in the cost of production.</p> <p>It is necessary to increase the material responsibility and material interest of workers and employees. This in turn prevents various theft and leads to a reduction in costs (с. 71)</p> |
| Drobyazko S., Suhak T. [32] | <p>The hybrid cost accounting system allows accumulating costs for performing analysis and adequately comparison with revenue generated in the reporting period. The proposed hybrid cost accounting system will be an indispensable cost management tool. It is useful when taking a management decision in relation to making an additional order, own production or subcontract, manufacture of new types of products, income and expense budgeting, financial result analysis, and pricing.</p> <p>In addition, the cost pool may be a specific assignment of manufacture of products under its own brand or customer order. In this case, the cost pool is accompanied by data on the assignment (order) number, start and end dates, the number of units produced, and others as needed. The presented form will allow accumulating all direct and indirect expenses for the establishment of the real state of the incurred expenses, as well as analyzing the effectiveness of the assortment and price policy of the company (с. 6)</p> |
| Макаренко А.П., Рянічева А.А. [33] | <p>Одним зі шляхів підвищення ефективності управління витратами на підприємстві є удосконалення методики проведення аудиту виробничої собівартості продукції, яка включає: тест внутрішнього контролю, загальний план аудиту, програму аудиту, робочі документи аудитора, надасть змогу повноцінно провести якісний аудит виробничої собівартості продукції, дослідити правильність, своєчасність, повноту, правдивість та законність ведення обліку виробничої собівартості продукції на підприємстві, а також виявити можливі порушення розрахунку фінансового результату підприємства.</p> |

Продовження таблиці В.1

| 1 | 2 |
|--|--|
| Колодяжна Н.С., Рижикова Н.І. [13] | <p>Потрібно удосконалити класифікацію загальновиробничих витрат, яка містила б оптимальну кількість ознак, розкривала цільове призначення й економічний зміст витрат, враховувала організаційну структуру та особливості.</p> <p>Необхідно деталізувати план рахунків бухгалтерського обліку з конкретизацією статей загальновиробничих витрат (с. 10)</p> |
| Калініченко А. С., Свистун Л. А. [34] | <p>Покращення оперативності інформаційного забезпечення управління даними обліку виробничих запасів, шляхом запровадження сучасних інформаційних технологій обробки інформації.</p> <p>Чітка організація бухгалтерського обліку руху запасів на підприємстві.</p> <p>Постійний контроль за станом зберігання матеріальних ресурсів, виявлення їх наявності, встановлення нестач, надлишків, з'ясування причин та винних осіб в розкраданнях (с. 402)</p> |

Джерела: [1; 31; 32; 33; 13; 34].

Додаток Г

Таблиця Г.1. – Дослідження дисертаційних робіт (авторефератів) щодо собівартості продукції

| Автор | Тема дисертації | Рік захисту | Предмет | Об'єкт | Наукова новизна отриманих результатів |
|---------------------|--|-------------|---|---|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| Дубиніна С.М., [15] | Формування векторів управління витратами виробництва промислових підприємств | 2020 | Теоретико-методичні та прикладні засади щодо удосконалення управління витратами виробництва промислових підприємств | Процес формування векторів управління витратами промислових підприємств | Удосконалити: - методичний підхід до оцінювання результатів управління витратами; - методичний підхід до управління витратами інноваційного розвитку виробництва; - методичні підходи до управління витратами шляхом розрахунку оптимального співвідношення та визначення кількості основних, допоміжних робітників і службовців з врахуванням мотиваційних факторів виробництва; - методичний підхід до визначення залежності загальновиробничих витрат від зміни умовно-змінних та умовно-постійних витрат. |
| Грищук Г.В., [35] | Облік витрат і контроль собівартості продукції рослинництва | 2023 | Сукупність теоретико-організаційних і методичних засад обліку | Процеси обліку виробничих витрат і формування | Сформовано методичні засади організації контролю за формуванням собівартості |

Продовження таблиці Г.1

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
|---|---|---|--|-------------------------------------|---|
| | | | виробничих витрат і контролю собівартості продукції рослинництва | собівартості продукції рослинництва | продукції рослинництва з урахуванням принципів побудови його структури за моделлю COSO-ERM для ефективного здійснення контрольних заходів, оперативного виявлення й усунення ризиків, а також раціонального управління складовими собівартості. Розроблено проєкт політики управління ризиками при виробництві продукції рослинництва |

Джерела: [15; 35].

Додаток Д
НАКАЗ № 1
Про облікову політику підприємства
ТзОВ «ВКФ «Будсервіс»

м. Ковель

01.01.2024 р.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV, наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування» від 30.11.1999 № 291, а також з метою дотримання підприємством єдиної методики відображення господарських операцій та забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності ТзОВ «ВКФ «Будсервіс»(далі — Підприємство) застосовує такі положення.

1. Організація бухгалтерського обліку

1.1. Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на підприємстві створити бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером. Права та обов'язки головного бухгалтера підприємства і працівників бухгалтерії визначити в посадових інструкціях. Склад бухгалтерії затвердити штатним розписом.

1.2. Забезпечити ведення бухгалтерського обліку на підприємстві за допомогою комп'ютерної програми – BookKeeper. На паперовому носії роздруковувати Оборотно – сальдову відомість з оборотами за синтетичними рахунками: щомісячно, щоквартально, перше півріччя, 9 місяців і рік.

1.3. Забезпечити відображення господарських операції підприємства відповідно до Плану рахунків, затвердженого наказом Мінфіну від. 30.11. 99 р. № 291.

1.4. Для обліку витрат застосовувати рахунки 9-го класу.

1.5. Організувати аналітичний облік товарно-матеріальних цінностей за підрозділами таким чином:

- у бухгалтерії - у сумарному вимірі;
- у місцях приймання - у кількісному вимірі;
- у місцях реалізації - у кількісно - сумарному вимірі.

1.6. Забезпечити укладання з усіма працівниками, які приймаються на роботу Трудового договору.

1.7. Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, що фіксують факти здійснення господарських операцій. Ведення документообігу здійснювати відповідно до додатку 3 Наказу.

1.8. Первинні і зведені облікові документи можуть бути складені на паперових чи машинних носіях повинні мати обов'язкові реквізити передбачені законодавством України. У первинних документах при необхідності, можуть бути включені додаткові реквізити: ідентифікаційний код підприємства за ЄДРПОУ, номер документа, підстава для здійснення операцій, дані про документ, дані про одержувача ТМЦ тощо.

2. Повноваження на підпис документів

2.1. Право першого підпису на банківських розрахунково-платіжних документах має директор.

2.2. Головний бухгалтер має право другого підпису.

2.3. На час відсутності директора право першого підпису має заступник директора.

2.4. На час відсутності головного бухгалтера право другого підпису надають бухгалтерові за письмовим розпорядженням директора.

2.5. Під час відсутності на робочому місці з поважних причин головного бухгалтера його обов'язки, відповідальність і права покладають на бухгалтера письмовим розпорядженням директора.

2.6. Право підпису окремих документів може надавати директор за письмовим розпорядженням.

3. Інвентаризація

3.1. Проводити інвентаризацію активів і зобов'язань за письмовим розпорядженням директора, якщо інше не передбачено законом.

3.2. Затвердити склад постійно діючої інвентаризаційної комісії:

- голова комісії — заступник директора;
- члени комісії: Головний бухгалтер, Бухгалтер, Інженер.

3.3. Проводити повну інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків з перевіркою їх фактичної наявності та документального підтвердження станом на «01» листопада відповідного року.

4. Методичні аспекти облікової політики.

4.1. Принципи ведення обліку.

Ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності здійснювати відповідно до норм НП(С)БО.

4.2. Встановити наступний порядок обліку необоротних активів.

Для визнання об'єктів основних засобів, інших необоротних матеріальних та нематеріальних активів, визначення строку корисного використання об'єктів та їх ліквідаційної вартості створити постійно діючу експертну технічну комісію. Склад комісії затверджувати щороку наказом директора підприємства.

Нарахування амортизації об'єктів основних засобів та нематеріальних активів здійснювати з використанням прямолінійного методу.

Визнавати основні засоби очікуваний строк корисного використання яких перевищує один рік, а вартість 20 000 грн.

Матеріальні активи, строк корисного використання (експлуатації) яких перевищує 1 рік, а вартість менше ніж 20000 грн., включати до складу малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА).

Нарахування амортизації об'єктів МНМА здійснювати в першому місяці використання об'єктів у розмірі 100 % їх вартості.

Зарахування сум дооцінки необоротних активів до складу нерозподіленого прибутку здійснювати 1 раз на рік 31 грудня.

4.3. Запаси.

Одиницею бухгалтерського обліку запасів є

- Товари. В бухгалтерському обліку вид товарі «Товари в асортименті», в

оперативному обліку – найменування;

- Інші запаси. В бухгалтерському обліку – найменування;

- МШП. В бухгалтерському обліку – найменування.

В місцях зберігання аналітичний облік запасів здійснюють матеріально відповідальні особи з використанням типових форм складського обліку.

При реалізації, іншому вибутті запаси оцінюються за методом собівартості перших за часом надходжень запасів (ФІФО).

Не застосовувати окремий рахунок для обліку транспортно-заготівельних витрат, а включати їх до вартості запасів ідентифіковано.

Визнавати МШП з терміном служби до одного року. МШП під час відпуску їх в експлуатацію списується на витрати з наступним оперативним обліком протягом періоду їх експлуатації.

4.4. Інвестиційна нерухомість.

Неподільний об'єкт нерухомості, більше 50 % загальної площі якого передано в операційну оренду, визначати як інвестиційну нерухомість (далі – ІН).

Оцінка об'єктів ІН здійснюється за первісною вартістю.

Визначення переліку ІН, строку корисного використання ІН створюється комісія та затверджується окремими наказами.

Амортизація об'єктів ІН, нараховувати за допомогою прямолінійного методу.

4.5. Дебіторська заборгованість.

Резерв сумнівних боргів для дебіторської заборгованості за товари і послуги визначаються на дату балансу виходячи з платоспроможності окремих дебіторів (індивідуальний метод).

Довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються проценти, відображається в балансі за їхнього теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення. Частина довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає погашенню

протягом дванадцяти місяців з дати балансу, відображається на ту саму дату складі поточної дебіторської заборгованості.

За дебіторською заборгованістю, що пов'язаною з реалізацією товарів і послуг, резерв сумнівних боргів не створювати.

4.6. Довгострокові зобов'язання за якими нараховуються відсотки, відображаються в балансі за теперішньою вартістю, поточні за сумою погашення.

4.7. При калькулюванні собівартості готової продукції застосовувати Перелік і склад статей калькулювання собівартості готової продукції (додаток 1 до Наказу), а також Перелік і склад змінних та постійних загальновиробничих витрат (додаток 2 до Наказу).

Для калькулювання собівартості готової продукції застосовувати нормативний метод.

Розподіл загальновиробничих витрат здійснювати пропорційно матеріальним витратам.

4.8. Фінансові витрати, пов'язані з будівництвом (виготовленням) кваліфікаційних активів, капіталізувати.

4.9. Оплата праці.

Виплата основної, додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат здійснюється відповідно до внутрішніх положень підприємства та законодавства України з оплати праці. Відображення з бухгалтерському обліку та фінансової звітності зобов'язань за виплатами працівникам здійснюється відповідно до НП(С)БО 26 «Виплати працівникам».

4.10. Відстрочені податкові активи і відстрочені податкові зобов'язання відображати у річній фінансовій звітності.

4.11. виправлення помилок.

Виправлення помилок, допущених при складанні фінансових звітів у попередніх періодах, а також відображення впливу змін облікової політики на події, операції поточного року здійснюється в бухгалтерському обліку з

дотриманням положень НП(С)БО 26 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах».

4.12. Для цієї формування фінансової звітності та включення до неї додаткових статей установити критерій суттєвості в розмірі 1 000 грн.

5. Прикінцеві положення

5.1. Даний наказ увести в дію з 01.01.2024 р.

5.2. Контроль за виконанням цього наказу покласти на головного бухгалтера підприємства.

Директор

Півень В.М.

З наказом ознайомлений:

Головний бухгалтер

Михайлович Н. І.

Продовження додатку Д

Додаток 1

Перелік і склад статей калькулювання собівартості готової продукції

| № з\п | Найменування статей калькуляції |
|-------|--|
| 1 | Матеріали, в тому числі: |
| 1.1 | - сировина і матеріали |
| 1.2 | - поворотні відходи (вираховуються) |
| 2 | Витрати на оплату праці працівників, залучених до виробництва продукції, у тому числі: |
| 2.1 | - основна заробітна плата працівників, зайнятих у виробництві продукції |
| 2.2 | - додаткова заробітна плата працівників, зайнятих у виробництві продукції |
| 3 | Відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування |
| 4 | Амортизація виробничого обладнання |
| 5 | Втрати від браку |
| 6 | Розподілені загальновиробничі витрати |

Додаток 2

Перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат

| № з\п | Найменування статей калькуляції |
|-------|---|
| 1 | Змінні загальновиробничі витрати, в тому числі: |
| 1.1 | - витратні матеріали (запчастини) до загальновиробничого обладнання |
| 2 | Постійні загальновиробничі витрати, в тому числі: |
| 2.1 | - оплата праці загальновиробничого персоналу |
| 2.2 | - відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування |
| 2.3 | - витрати на оплату службових відряджень загальновиробничого персоналу |
| 2.4 | - амортизація основних засобів і МНМА загальновиробничого призначення |
| 2.5 | - витрати на утримання, експлуатацію і ремонт основних засобів загальновиробничого призначення |
| 2.6 | - витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інші витрати на утримання виробничих приміщень |
| 2.7 | - витрати на оренду виробничих приміщень |

Продовження додатку Д
Графік документообігу ТзОВ «ВКФ «Будсервіс»

| № з\п | Найменування документа | Кількість примірників | Відповідальний за створення документа | Відповідальний за перевірку документа | Термін виконання | Місце і строк зберігання |
|-------------------------------|--|-----------------------|---|---|---|--------------------------|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 |
| Операції з основними засобами | | | | | | |
| 1 | Акт приймання-передачі основних засобів | 2 | Інженер | Бухгалтер | Під час приймання-передачі основних засобів | Бухгалтерія, 3 роки |
| 2 | Акт списання основних засобів | 2 | Інженер | Головний бухгалтер | Під час списання основних засобів | Бухгалтерія, 3 роки |
| Операції з запасами | | | | | | |
| 1 | Лімітно-забірна карта | 2 | МВО (Інженер) | Бухгалтер | Багаторазовий відпуст, протягом місяця | Бухгалтерія, 3 роки |
| 2 | Книга складського обліку запасів | 1 | МВО (Інженер) | Бухгалтер | Записи в книзі роблять у день, коли відбувається господарська операція. Після кожного запису виводиться залишок запасів | Бухгалтерія, 3 роки |
| 3 | Акт списання запасів | 2 | МВО (Інженер) | Головний бухгалтер | При списанні запасів | Бухгалтерія, 3 роки |
| Розрахунки з оплати праці | | | | | | |
| 1 | Табель обліку використання робочого часу | 1 | Відповідальні працівники всіх підрозділів | Відповідальні працівники всіх підрозділів | За 1 половину місяця — до 10 числа; за 2 половину місяця — до 25 числа | Бухгалтерія, 3 роки |

Продовження додатку Д

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 |
|-----------------|---|---|--------------------|--------------------|---|---------------------|
| 2 | Розрахунково-платіжна відомість | 1 | Головний бухгалтер | Головний бухгалтер | У день виплати заробітної плати | Бухгалтерія, 3 роки |
| Касові операції | | | | | | |
| 1 | Прибутковий касовий ордер | 1 | Бухгалтер | Бухгалтер | День отримання готівкових коштів | Бухгалтерія, 3 роки |
| 2 | Видатковий касовий орден | 1 | Бухгалтер | Головний бухгалтер | День видачі готівкових коштів | Бухгалтерія, 3 роки |
| 3 | Касова книга | 1 | Бухгалтер | Головний бухгалтер | День отримання або видачі грошових коштів | Бухгалтерія, 3 роки |
| Розрахунки | | | | | | |
| 1 | Звіт про використання, коштів виданих на відрядження або під звіт | 1 | Підзвітна особа | Головний бухгалтер | До закінчення 5 банківського дня, наступного за днем повернення з відрядження | Бухгалтерія, 3 роки |
| 2 | Акт звірки дебіторської заборгованості | 2 | Бухгалтер | Головний бухгалтер | До 20 червня і до 20 грудня | Бухгалтерія, 5 роки |
| 3 | Акт звірки дебіторської заборгованості | 2 | Бухгалтер | Головний бухгалтер | Щокварталу | Бухгалтерія, 5 роки |
| 4 | Розрахунки за комунальними платежами | 2 | Бухгалтер | Головний бухгалтер | До 28 числа наступного місяця | Бухгалтерія, 3 роки |
| 5 | Рахунки на оплату за продукцію | 1 | Бухгалтер | Головний бухгалтер | По мірі виникнення потреби | Бухгалтерія, 3 роки |
| 6 | Видаткова накладна на продукцію | 2 | Бухгалтер | Головний бухгалтер | По мірі виникнення потреби | Бухгалтерія, 3 роки |